

FRANSK OG DANSK **STRAFFPROCES**

– i et kontrastivt perspektiv

Af

Susanne Ingemann Jensen (Terney)

Aarhus, 1982

Digitaliseret, revideret og delvist opdateret af:

Liselotte Kruse Balslev Hansen

Anne Reuss Schmidt

Aarhus Universitet, Arts – 2019-2020

Indholdsfortegnelse

Forord	4
1. Indledning	5
1.1. Motivation	5
1.2. Indhold og strukturering	5
2. Generelle betragtninger vedrørende strafferetspleje	6
2.1. Strafferetsplejens område og placering i juridisk sammenhæng	6
2.2. Fundamentale straffeprocessuelle principper	8
2.3. Code de Procédure Pénal	9
2.4. Lov om Rettens Pleje	10
3. De involverede parter i den franske straffeprocess	10
3.1. Samfundet – l'action publique	10
3.1.1. Danmark	13
3.2. Sigtede - la personne mise en examen	14
3.2.1. Forsvarerinstitutionen	14
3.2.2. Andre garantier for sigtede	15
3.2.3. Danmark	15
3.3. Den forurettede – l'action civile	16
3.3.1. Danmark	19
4. De involverede myndigheder i den franske straffeprocess	21
4.1. Kriminalpolitiet (la police judiciaire)	21
4.1.1. Organisation	21
4.1.2. Beføjelser	22
4.1.3. Rolle	24
4.1.4. Danmark	25
4.2. Den offentlige anklagemyndighed (le Ministère Public)	26
4.2.1. Organisation	26
4.2.2. Karakteristika	27
4.2.3. Beføjelser/rolle	28
4.2.4. Danmark	29
4.3. Forundersøgelsesdomstolene (les juridictions d'instruction)	30
4.3.1. Le Juge d'Instruction (undersøgelsesdommeren)	30
4.3.2. La Chambre d'Instruction (2. forundersøgelsesinstans)	31
4.3.3. Danmark	32

4.4.	De dømmende domstole (les juridictions de jugement)	33
4.4.1.	Le Tribunal de Police	34
4.4.2.	Le Tribunal Correctionnel	35
4.4.3.	La Cour d'Appel	36
4.4.4.	La Cour d'Assises	36
4.4.5.	La Cour de Cassation (Chambre Criminelle)	37
4.4.6.	Danmark	38
5.	Straffeprocessens forløb (déroulement du procès pénal)	40
5.1.	L'infraction (konstatering af forbrydelsen)	41
5.2.	L'enquête préliminaire (udenretlig/politimæssig efterforskning)	41
5.3.	La décision sur la poursuite (beslutning om påtalens rejsning)	41
5.4.	L'instruction préparatoire (indenretlig forundersøgelse)	43
5.5.	Audience et débats – les Tribunaux (hovedforhandling ved underretterne)	44
5.6.	Audience et débats – Cour d'Assises (hovedforhandling ved nævningeting) 45	
5.7.	Délibération et jugement – les Tribunaux (votering og domsafsigelse ved underretterne)	45
5.8.	Délibération et jugement – Cour d'Assises (votering og domsafsigelse ved nævningeting)	46
5.9.	Danmark	46
6.	Rekursmuligheder/retsmidler mod trufne afgørelser (voies de recours)	48
6.1.	L'opposition et la purge de la contumace (retsmidler mod udeblivelsesdomme)	48
6.2.	Appel	48
6.3.	Le Pourvoir en Cassation	49
6.4.	Pourvoi en révision	50
6.5.	Danmark	50
7.	Retskraft (autorité de la chose jugée)	51
8.	Konklusion – sammenfattende betragtninger	53
	OVERSIGT: Organisering af de franske domstole	55
	OVERSIGT : Organisering af de danske domstole	55
	Litteraturliste	56
	Stikordsregister	58

Forord

Denne publikation er blevet til på baggrund af Susanne Ingemann Jensens speciale-opgave på ED, fransk: *Fransk strafferetspleje* (Jensen, 1982) – samt bevillingsbrev à 24. maj 2019 fra Dekansekretariatet om bevilling af midler fra AU's EDU-IT pulje og fra ARTS egne strategiske midler til *digitalisering af undervisningsmaterialer i sprog-fagene*.

I denne forbindelse er materialet samtidig delvist opdateret og et stikordsregister er genereret ved studentermedhjælp Anne Reuss Schmidt, CLM-studerende (4. semester), under ledelse af Liselotte Kruse Balslev Hansen, videnskabelig assistent, fransk.

Endelig er benævnelsen af publikationen ændret til *Fransk og dansk straffeprocess – i et kontrastivt perspektiv*, idet denne titel i højere grad afspejler vægtningen af indholdet til brug for professionelle translatører.

Stor tak til Susanne Ingemann Jensen (Terney) for hendes tilladelse pr. mail af 19.08.2019 til at digitalisere og opdatere hendes ED-speciale (Jensen, 1982) til glæde for studerende og professionelle inden for fransk og dansk straffeprocess.

Aarhus, september 2019, december 2020

Liselotte Kruse Balslev Hansen
Anne Reuss Schmidt

Redaktørens note:

Generelt er teksten kun delvist opdateret og ikke verificeret af en fagperson. Hele teksten skal derfor tages med forbehold, indtil dette er sket. Dette skal bl.a. ses i lyset af reformen af den franske civilretspleje pr. 1. januar 2020, der – skønt de franske domstole i strafferetsplejen er forblevet uændret – kan have medført justeringer, der ikke er taget højde for i denne opdatering. Få her overblik over hovedlinjerne i reformen af domstolsorganisationen:

- www.justice.gouv.fr/le-ministere-de-la-justice-10017/reforme-de-lorganisation-judiciaire-32855.html (24.12.2019)
- www.justice.gouv.fr/organisation-de-la-justice-10031/lordre-judiciaire-10033/tribunal-judiciaire-12034.html 18/02/2020

Øvrige bemærkninger, anvendte forkortelser, farvekoder m.v.:

- Kommentarer ved digitalisering/opdatering er indsat efter *NOTE*
- Påtale vs. tiltale – skal ét ord vælges eller begge bruges? Se **Slutnote** under kap. 8.
- **Grøn** = forhold, der er i tvivl om, eller som skal tilrettes
- **Rød** = fejl i paragrafhenvvisninger

Der tages således forbehold for ovennævnte forhold.

1. Indledning

1.1. Motivation

Årsagerne til, at jeg har valgt at beskæftige mig med emnet "Fransk Strafferetspleje", i forbindelse med udarbejdelsen af denne opgave, er flere. Først og fremmest har jeg – bl.a. via undervisningen i fransk juridisk sprog – fået interesse for området, og for juristen i det hele taget, hvorfor det faldt mig naturligt at vælge specialeemne inden for netop det område. Dernæst er strafferetsplejen, i hvert fald ifølge den nugældende studieordning, en del af pensum på studiets afsluttende trin, EK, så det forekom mig på den baggrund ganske nyttigt allerede på nuværende tidspunkt at stifte bekendtskab med emnet. Endelig er det i den forbindelse min erfaring, at man som studerende kan drage stor nytte af at læse de specialeopgaver, ens medstuderende udarbejder – vel at mærke hvis emnet har ens interesse, er relevant for ens arbejde, eller fx vedrører obligatorisk pensum. Dette siges i håbet om, at andre end lige netop undertegnede kan drage nytte af nedenstående udredninger og betragtninger. Et håb, som også virker som en tredje motivationsfaktor!

1.2. Indhold og strukturering

Jeg har valgt at kalde min opgave 'Fransk Strafferetspleje' frem for 'Fransk og dansk strafferetspleje', ud fra det synspunkt, at den franske strafferetspleje skal være det absolutte hovedemne, mens den danske strafferetspleje blot kommer til at optræde som en mere sekundær ingrediens i form af et sammenligningsgrundlag. Det er min opfattelse, at man med en præcis "punkt-for-punkt" sammenligning meget let kommer til at lave en monoton, slavisk gennemgang af emnet, som ikke alene er utroligt kedsommelig at udarbejde, men mindst lige så forfærdelig at skulle læse, så af den grund har jeg valgt at strukturere opgaven efter en mindre strikt, men forhåbentlig mere interessant metode.

NOTE: Ved publikationens digitalisering og delvise opdatering er '**Fransk og dansk strafferetspleje – i et kontrastivt perspektiv**' dog fundet mere oplagt og dermed valgt som titel.

Resultatet skulle, med dette udgangspunkt, således gerne blive en rimeligt fyldestgørende gennemgang af de forskellige hovedområder inden for den franske strafferetspleje (som det principielle emne), samt en anvendelse af det danske strafferetsplejesystem som sammenligningsgrundlag. I sammenligningen inddrages forskelle og ligheder, hvor dette måtte anses for relevant. Der er altså ikke den samme detaljerede gennemgang af den danske strafferetspleje som af den franske.

Hvad angår den mere indholdsmæssige side af sagen, har jeg af forskellige årsager valgt at indskrænke mig til udelukkende at behandle de parter og myndigheder, som er involveret i straffesagen, ved *de almindelige domstole*

(*juridictions de droit commun*), og således undlade at komme ind på de *særlige domstole* (*juridictions d'exception*) som fx de militære domstole og deres virke.

Endvidere vil jeg, om ikke helt indskrænke mig til, så dog lægge altovervejende vægt på *straffeprocessens gang til og med 1. instans*, og kun komme ind på appelmulighederne i langt mindre omfang. Således har jeg til sidst i opgaven for helhedens skyld anbragt de to afsnit om henholdsvis *retsmidler* (vois de recours) og *retskraft* (autorité de la chose jugée), med henblik på en kort redegørelse for disse to fænomener.

Endelig vil der, når man giver sig til at sammenligne to forskellige landes forvaltning af et eller andet område, det være sig juridisk som økonomisk, administrativt, etc., altid opstå oversættelsesmæssige, terminologiske problemer. Denne opgave er da heller ikke nogen undtagelse, og når jeg i min gennemgang bliver udsat for at skulle finde frem til danske betegnelser for de forskellige franske fænomener, og omvendt, bedes mine oversættelser opfattes som løsningsforslag, og ikke som patentløsninger, idet sådanne sjældent gives. I visse tilfælde har vi på dansk en betegnelse, der dækker det franske ord – i heldigste fald fuldstændigt, i de fleste tilfælde blot til en vis (acceptabel?) grad. Men ofte bliver man tvunget til at lave "hjemmebryggede" løsningsforslag, eller endog såkaldt forklarende oversættelser, hvilket let kan forekomme at være en ret utilfredsstillende løsning.

Dette blot for at præcisere, at en sammenlignende opgave som denne også frembyder overvejelser af terminologisk art, og at der derfor i løbet af opgaven vil forekomme oversættelser, som bedes betragtes som forslag!

Med ovenstående forklaring mener jeg indledningsvis at have givet et lille indtryk af, hvad jeg har tænkt mig at beskæftige mig med i det følgende.

2. Generelle betragtninger vedrørende strafferetspleje

2.1. Strafferetsplejens område og placering i juridisk sammenhæng

Strafferetspleje kan defineres som de regler, hvorefter samfundet ved hjælp af efterforskning, retlig forfølgning og dom, søger at nå frem til idømmelse af en straf for begået kriminalitet. Strafferetsplejen er en slags mellemlid, 'bindestreg', om man vil, mellem begåede forbrydelser og eventuel straf – en position, som i øvrigt må siges at være temmelig vanskelig, idet der jo er tale om at skulle beskytte flere forskellige parter interesser: samfundets, sigtedes og et eventuelt offers. Vælger man at beskytte samfundet og det eventuelle offer mest muligt, kommer det let til at betyde uskyldigt dømt. Værner man omvendt i for høj grad om sigtedes personlige frihed og rettigheder, kan resultatet let blive, at politi og domstole sidder tilbage med mere eller mindre

amputerede beføjelser, hvilket igen kan betyde ustraffede forbrydelser. Ingen af delene er ønskelige, og en strafferetspleje, som på en gang beskytter alle interesser i højst mulig grad er naturligvis ideel, men samtidig vanskelig at finde frem til.

Strafferetsplejen i vid forstand har således til formål at:

- Regulere straffeprocessen fra start til slut,
- Give bestemmelser om politiets, anklagemyndighedens og domstolenes kompetence og organisation,
- Give bestemmelser om de involverede parterets stilling og rettigheder, og
- Informere om de afsagte dommes retskraft og om de eksisterende appelmuligheder.

I relation til *den materielle strafferet* – i Frankrig reguleret ved "Code Pénal" fra 1810 med senere ændringer, og i Danmark ved "Borgerlig Straffelov" fra 1930 med senere ændringer – som vedrører fastlæggelse af forbrydelsens art, og den straf eller anden foranstaltning disse bør og kan følges af, fremgår det helt klart, at de to områder er indbyrdes afhængige. For at kunne konstatere og påtale de forbrydelser, straffeloven omhandler, og eventuelt idømme rette vedkommende den foreskrevne straf eller anden form for foranstaltning, kræves et velfungerende system af straffeprocessuelle regler. Der er altså en meget høj grad af afhængighed mellem disse to områder.

Anderledes forholder det sig imidlertid, hvis man ser på det strafferetlige/processuelle område i relation til det civilretlige/processuelle område. Der er visse berøringsflader, idet domstolenes overordnede struktur er den samme, en stor del af terminologien er fælles, m.m., men med hensyn til de to retsområders genstand og reglernes indhold, er der iøjnefaldende forskelle. I forbindelse med straffeprocessen er det hele samfundets tarv plus et eventuelt offers tarv, der skal varetages (samfundet er part), mens det ved civilprocessen som oftest er to eller flere personers formueretlige kontroverser, det drejer sig om, eller naturligvis andre privatretlige områder, som skilsmisse, arv og lignende.

Resultatet af denne grundlæggende forskel med hensyn til sagens genstand er da også, at civilprocessen kan forekomme langt mere fleksibel. Det er således ikke ualmindeligt, at den civile sag afgøres forholdsvis hurtigt i form af et forlig mellem parterne. Straffeprocessen er derimod et samfundsmæssigt anliggende, hvor det er vigtigt at finde frem til den objektive sandhed, og således idømme den skyldige den straf, som tilkommer ham, samt frikende uskyldige sigtede. Straffeprocessen kan således ikke afgøres på samme måde som civilprocessen, og der er i straffeprocessen mulighed for at ind-

drage langt flere aspekter, som fx sigtedes personlighed, end i civilprocessen, hvor problemerne ofte er af mere konkret art, som fx gyldigheden af en kontrakt.

2.2. Fundamentale straffeprocessuelle principper

Det gælder for såvel den franske som den danske strafferetspleje, at visse grundlæggende principper aldrig fraviges. Både i Frankrig og i Danmark er straffeprocessen en såkaldt *akkusatorisk anklageproces* (- også benævnt *akkusatorisk proces* eller *akkusationsproces*), hvor anklagefunktionen og den dømmende funktion er adskilt, og hvor sigtede optræder som part (*partsprincippet*), på lige fod med anklagemyndigheden, og ikke som undersøgelsens og efterforskningens genstand. Dette vil sige, at man endvidere er nødt til at have en ret udbygget forsvarsinstitution.

Anklagemyndigheden, som normalt sidder inde med påtaleretten, har, ifølge det såkaldte opportunitetsprincip, mulighed for at undlade at rejse påtale i en bestemt sag, hvis den må skønnes uhensigtsmæssig eller endog umulig at gennemføre. *Opportunitetsprincippet* kaldes også for *relativ påtalepligt* (*principe de l'opportunité*) i modsætning til det såkaldte *legalitetsprincip*, også kaldet *absolut påtalepligt*, (*le princip de légalité*).

Endvidere bør fremhæves *to-instansprincippet* (*la règle du double degré de juridiction*), som er en form for kontrol/garanti, om man vil, der giver den dømte mulighed for at få prøvet sin sag ved en hierarkisk højere placeret domstol, hvis han anker inden for den fastsatte tidsfrist.

Sidst men ikke mindst skal omtales det vigtige fællestræk ved den franske og den danske straffeprocess, at selve hovedforhandlingerne som altovervejende hovedregel er offentlige, mundtlige og kontradiktoriske. *Offentlighedsprincippet* indebærer, at publikum normalt har adgang til at overvære retssagen, med mindre retten, når bestemte forhold taler derfor, beslutter at føre sagen for *lukkede døre* (*huis clos*). *Mundtlighedsprincippet* betyder, at retten kun dømmer ud fra, hvad der er fremført mundtligt for den af anklageren, tiltalte, vidner, eksperter, forsvarer, m.fl., og ikke ud fra skriftlige udsagn og dokumenter. Der gives dog enkelte undtagelser fra denne hovedregel, idet visse dokumenter kan tjene som bevisgrundlag. At hovedforhandlingerne er *kontradiktoriske*, betyder, at sagen ikke kan pådømmes, før den tiltalte (*le prévenu*) har haft ret til at udtale sig og føre sit forsvar frem mod det, anklagemyndigheden fremhæver. Dette indebærer bl.a., at parterne i princippet bliver ligestillede, i det omfang man kan tale om ligestilling i den forbindelse. Anklagemyndigheden vil ifølge sin natur altid have de fleste beføjelser, og tiltalte vil, hvor meget man end ønsker at undgå det, altid til en vis grad være

undersøgelsens "genstand", (politi, anklagemyndighed og domstole er i besiddelse af visse sanktionsmuligheder over for sigtede/tiltalte, såsom vare-tægt, m.v.). Til gengæld siger strafferetsplejen, at den sigtede/tiltalte under processens forløb skal nyde godt af andre begunstigelser: for eksempel skal den rimeligt begrundede tvivl komme den sigtede/tiltalte til gode (in dubio pro reo). Endvidere kan nævnes appelmulighederne, og at domfældtes anke ikke må komme ham til skade (forbud mod *reformatio in pejus*).

Principperne for såvel den franske som den danske strafferetspleje er lovfæstet i henholdsvis "Code de Procédure Pénal" (Frankrig – 1958) og "Lov om Rettens Pleje" (Danmark – 1816), som jeg i det følgende vil give en kort præsentation af.

2.3. Code de Procédure Pénal

Den nugældende franske strafferetsplejelov, Code de Procédure Pénale (CPP), med senere ændringer, kom i 1950, samtidig med den femte republik, og afløste den tidligere Code d'Instruction Criminelle (CIC) fra 1808. Man har såvel i CIC som i CPP bestræbt sig på at sikre både samfundets interesser og sigtedes personlige frihed og rettigheder, hvilket har udmøntet sig i et forsøg på at kombinere de to basale, rendyrkede procesformer, man har set i historiens løb: den akkusatoriske proces og den inkvisitoriske proces.

- Den *akkusatoriske proces* er i sin rendyrkede form principielt til sigtedes fordel. Der er tale om en offentlig, mundtlig og kontradiktorisk proces, hvor den forurettede selv har påtaleretten, og hvor dommeren er en privatmand, accepteret af parterne indbyrdes.
- Den *inkvisitoriske proces* er i rendyrket form derimod klart til samfundets fordel, idet sigtedes i stedet for at være part i sagen optræder som objekt i bogstaveligste forstand. Processen er hemmelig, skriftlig og ikke-kontradiktorisk, og dommeren er en fast ansat, offentlig person, som selv har ret til at rejse påtale. Dommeren spiller endvidere en aktiv rolle ved indsamling af bevismateriale. Resultatet bliver en hurtig og effektiv undertrykkelse af kriminaliteten, men praktisk talt ingen garantier for den sigtede.

Den franske strafferetsplejelov har som sagt forsøgt at lave en blanding af disse to systemer, ved at kombinere fordelene ved det ene med fordelene ved det andet. De ændringer, der er fremkommet siden 1950, har dels været af skærpende art, med henblik på at sikre statens sikkerhed (1963 – urolighederne i Algeriet), dels og vel nok især haft til hensigt at sikre borgerne flere garantier (1972, 1975, 1977 og senest i 1981 med loi 81-82 du 2 février 1981 "sécurité et liberté").

2.4. Lov om Rettens Pleje

Den danske strafferetsplejelov udgør sammen med den civile retsplejelov "Lov om Rettens Pleje" af 1916 med senere ændringer – også kaldet Retsplejeloven (Rpl.).

Danmark har, som Frankrig, efter først at have praktiseret den akkusatoriske proces, haft indført den inkvisitoriske proces i en periode, for siden, i 1916, at vende tilbage til den akkusatoriske proces. Dog ikke i dennes rendyrkede form, men i form af en anklageproces med en uafhængig juridisk dommer, og med påtaleretten lagt i hænderne på en anklagemyndighed, der er uafhængig af dommeren.

Retsplejeloven er opbygget således, at de to første afsnit er helliget de fælles bestemmelser for civil- og straffeprocessen, mens tredje afsnit omhandler specielle bestemmelser for civilprocessen og fjerde afsnit behandler specielle bestemmelser for straffeprocessen.

3. De involverede parter i den franske straffeprocess

3.1. Samfundet – l'action publique

Enhver forbrydelse, stor eller lille, er fra samfundets side at betragte som et brud på dets lovforskrifter. Dette giver som sådan samfundet ret til at optræde som part i en straffesag mod den, som har begået forbrydelsen, med det formål at idømme vedkommende en eller anden form for straf. Ethvert konstateret lovbrud (*infraction*), giver således samfundet ret til at indlede en *straffeprocess* (*action publique*) mod lovovertræderen.

I den forbindelse må de interessante aspekter være:

- Hvem der har påtaleretten
- Mod hvem tiltale kan rejses
- Hvordan tiltale rejses, og
- Hvornår/af hvilke årsager den franske *action publique* ikke længere kan iværksættes (*extinction*).

Påtaleretten tilkommer som hovedregel *den offentlige anklagemyndighed* (*le Ministère Public*), men en eventuel *forurettet* (*la victime*) kan, ved at indbringe sin *erstatningssag* (*action civile*), som jeg vil vælge at kalde en *akkusatoriske civilproces*, for de strafferetlige domstole, automatisk iværksætte straffesagen, hvis anklagemyndigheden ikke har gjort det. Det er imidlertid kun selve iværksættelsen, den forurettede har ret til at bevirke (*mise en mouvement de l'action publique*). Udøvelsen af straffeprocessen (*l'exercice de l'action publique*) tilkommer udelukkende anklagemyndigheden, ikke den forurettede. (om denne private påtaleret – se pkt. 3.3.)

Som en logisk følge af straffeprocessens formål – idømmelse af straf til den skyldige – kan tiltale naturligvis kun rejses mod den, som har begået forbrydelsen, eller den, som med rimelighed kan menes at have begået forbrydelsen, samt dennes medskyldige/medhjælpere. Det er ikke som på det privatretlige område muligt at rejse tiltale mod fx arvinger, idet det drejer sig om at finde den eller de skyldige (princippet om *la personnalité des peines*), og ikke blot om udredning af økonomiske mellemværender.

Anklagemyndigheden kan i kraft af opportunitetsprincippet vælge at undlade at rejse tiltale og *henlægge sagen* (*closement sans suite*), hvilket ikke nødvendigvis betyder en afslutning af sagen, idet den kan tages op igen, hvis nye aspekter skulle dukke op og belyse forholdet nærmere.

Skønner anklagemyndigheden imidlertid, ud fra det materiale, som er ham i hænde, at tiltale bør rejses, har han herefter fire måder at gøre dette på:

- 1) Han kan rejse sagen for *Undersøgelsesdomtolene* (*les juridictions d'instruction*), ved hjælp af en *forundersøgelsesbegæring* (*réquisitoire à fin d'informer*), hvorved *undersøgelsesdommeren* (*le Juge d'Instruction*) overtager sagen og foranstalter *en forundersøgelse* (*instruction préparatoire*) iværksat. Dette er den obligatoriske fremgangsmåde, hvis der er tale om *grove forbrydelser* (*crimes*), og en fakultativ mulighed hvis der er tale om *mindre forbrydelser* (*délits*) eller *forseelser* (*contraventions*). I praksis indledes forundersøgelsen endvidere altid, hvis gerningsmanden er ukendt (*information contre X*), og hvis sagen i sig selv forekommer kompliceret.
- 2) Anklagemyndigheden kan vælge at indbringe sagen direkte for den *dømmende domstol* (*juridiction de jugement*) uden forundersøgelse, ved hjælp af en *direkte indstævning for retten* (*la citation directe*), et dokument, som forkyndes for sigtede ved *stævningsmand* (*huissier*). Dette er den almindelige fremgangsmåde ved *underretterne* (*les tribunaux*).
- 3) Som tredje mulighed har anklagemyndigheden *indkaldelsen* (*l'avertissement*), som blot sendes til sigtede, men som kun betragtes som gyldig påtalerejsning, hvis sigtede frivilligt møder op i retten. I modsat fald må man skride til den direkte indstævning for retten, *la citation directe*, som ovenfor omtalt.
- 4) Den fjerde mulighed kan anklagemyndigheden kun anvende i specielle tilfælde. Man havde indtil 1981 i fransk strafferetspleje en speciel procedure, kaldet *procédure de flagrant délit*, ifølge hvilken forbryderen, efter at være blevet anholdt på *fersk gerning*, blev ført direkte for anklagemyndigheden til afhøring, hvorefter denne traf beslutning om, hvorvidt der skulle rejses tiltale, og i givet fald straks, eller senest den følgende dag, bragte tiltalte for retten. Denne procedure er imidlertid blevet afskaffet med loi 81-82 du 2 février 1981 til fordel for en anden procedurereform,

kaldet *procédure de saisine directe* (jfr. Tillæg til Levasseur/Chavanne: Droit Pénal et Procédure Pénale). Denne form for påtalerejsning deles op i to underafdelinger:

- 1) *Umiddelbar påtalerejsning for retten* (*La procédure de saisine immédiate*), hvor sigtede indbringes for retten allerede samme dag, og
- 2) *Foreløbig påtalerejsning for retsformanden* (*La procédure de saisine préalable du Président du Tribunal*), som er en variation af den foregående, og som anvendes, når det ikke er muligt at stille sigtede for retten straks. Rettens formand må da beordre sigtede varetægtsfængslet indtil dette er muligt.

Der er ikke de store forskelle mellem den tidligere *procédure de flagrant délit* og den nuværende *procédure de saisine directe*. Det bemærkelsesværdige ligger i, at anvendelsesområdet er udvidet, idet *la procédure de flagrant délit* faktisk var taget på fersk gerning, mens *la procédure de saisine directe* kan anvendes når bevismaterialet forekommer tilstrækkeligt (*suffisance des charges*). Der åbnes altså mulighed for at anvende denne fremgangsmåde i større omfang end den tidligere, idet kriteriet *suffisance des charges* må siges at rumme ret brede fortolkningsmuligheder.

Anklagemyndigheden har altså de fire ovenstående muligheder for at rejse tiltale alt efter sagens karakter.

Der eksisterer inden for strafferetsplejen visse årsager til at påtaleretten enten slet ikke kan udøves (betinget offentlig påtale), eller ophører. *Betinget offentlig påtale* vil sige, at anklagemyndigheden ikke kan rejse tiltale, før der i visse sager er indgivet anmeldelse fra den forurettede part, eller at tiltalerejsning er betinget af fx tilladelse fra Nationalforsamlingen til at rejse tiltale mod et parlamentsmedlem. Disse årsager er af midlertidig karakter.

Der eksisterer imidlertid også årsager af mere permanent karakter til, at påtaleretten bortfalder. Af disse skal her nævnes de vigtigste:

- Sigtedes død medfører naturligvis, at påtale ikke kan rejses, ligesom en eventuel indledt straffeforfølgning standses (*le principe de la responsabilité pénale individuelle et de la personnalité des peines*).
- Retten til at rejse påtale i straffesagen bortfalder ligeledes i tilfælde af *individuel benådning ved lov* (amnistie),
- Også i tilfælde af *generel afskaffelse af en lov* (*abrogation de la loi pénale*), hvorved den begåede forbrydelse mister sin karakter af forbrydelse i vid forstand – lovovertrædelsens *élément légal* bortfalder.
- Afslutningsvis skal nævnes *forældelse* (*prescription*) som årsag til, at den strafbare handling retsfølger ophører. Franske straffesager forældes efter

10 år (crimes), 3 år (délits) og 1 år (contraventions). Disse *forældelsesfrister* må ikke forveksles med *straffeforældelsesfristerne* (efter dom!), som er ca. det dobbelte, nemlig henholdsvis 20, 5 og 2 år.

At straffesagens forældelsesfrister er så meget kortere end straffeforældelsesfristernes forklares ud fra såvel psykologiske synpunkter: det er bedre for samfundet at glemme forbrydelsen efter en vis periode, den skyldige har formentlig levet med angst og skyldfølelse - som mere praktiske: bevismaterialerne kan være ødelagte eller endog forsvundne efter så lang tid, hvilket indebærer en større risiko for at dømme en uskyldig.

3.1.1. Danmark

Også den danske strafferetspleje hylder anklageprincippet og tillægger den offentlige anklagemyndighed påtalekompetencen. Visse forbrydelser er dog undergivet *privat påtaleret* (Rpl. §725), således fx simple legemskrænkelser og freds- og æreskrænkelser. Dansk ret opererer dog som fransk ret også med begrebet *betinget offentlig påtale*, hvor der kræves anmeldelse fra den forurettede part før tiltale kan rejses, eller tilladelse fra Folketinget for at rejse tiltale mod et af dets medlemmer.

Den subsidiaire private påtaleret, i fransk strafferetspleje, ifølge hvilken den forurettede kan rejse tiltale på trods af, at den offentlige anklagemyndighed har valgt at undlade at rejse tiltale, og dermed automatisk udløser en straffesag, eksisterer ikke i Danmark. Bemærkelsesværdigt er det endvidere, at forbrydelser, som i Danmark er undergivet privat påtale, skal påtales "i overensstemmelse med reglerne i den borgerlige retspleje" (Rpl. §725, stk. 1) [Tjek: Jeg (ARS) synes ikke, det er helt det, der står i denne paragraf, Måske: 989, 990 ?].

Anklagemyndigheden kan på grundlag af det materiale, som politiets efterforskning har fremskaffet, vælge *påtaleopgivelse* og *henlæggelse af sagen* eller meddele *tiltalefrafald*, fx på grund af formildende omstændigheder, sigtedes unge alder, etc. Hvis det besluttet at tiltale skal rejses, sket dette som hovedregel ved, at anklagemyndigheden udfærdiger et *anklageskrift*, hvori tiltalens omfang fastlægges. I såkaldte *tilståelsessager* (§925-sager) [Tjek (ARS: Tilståelsessager behandles i §831-832a. Kalder man det så §831-sager?) kan tiltale rejses uden anklageskrift. En fremgangsmåde, der kan minde lidt om den franske procédure de saisine directe, idet sagen også her uden specielle forudgående foranstaltninger kan fremmes til dom. I *politisa-*ger kan tiltale endog rejses mundtligt for retten med dommerens tilladelse, (Rpl. §930, stk. 2). [Tjek (ARS): Paragrafnummer passer ikke. Tilståelsessager er som ovenfor nævnt i 83-932a, men der står ikke noget om dette. Måske 895?].

Til forskel fra de franske forhold, er det i Danmark endvidere sådan, at anklagemyndigheden kun har mulighed for at rejse tiltale direkte for den dømmende domstol, i det forundersøgelsesinstitut, der som ovenfor nævnt udgør en vigtig bestanddel af den franske strafferetspleje, er blevet afskaffet i Danmark, jfr. Lovforslag af 16/12-77, og Retsplejeloven, optryk af juli 1981.

Ophør af den strafbare handlings retsfølger (extinction de l'action publique) sker i Danmark ligeledes ved sigtedes død, benådning eller forældelse. Forældelsesfristerne er imidlertid lidt længere i dansk ret, nemlig alt efter hvor stor en straf loven hjemler for den pågældende forbrydelse: 2, 5, 10 og 15 år.

3.2 Sigtede - la personne mise en examen

3.2.1 Forsvarerinstitutionen

Strafferetsplejen har, udover at skulle varetage samfundets interesse, når dets love er blevet krænket, yderligere til formål at varetage sigtedes interesse, idet denne jo, så længe processen løber, ikke må anses for at være skyldig og pålægges strafansvar, men skal anset for uskyldig, indtil det modsatte er bevist, og som sådan nyde godt af den ret til et forsvar, som retsplejeloven foreskriver (*les droits de la défense*). Sigtede har såkaldt *partsstatus* i straffesagen, og det tidligere omtalte kontradiktoriske princip fastslår da også, at sigtede aldrig kan idømmes en straf uden frit at have gjort sit forsvar gældende. Når undtages nævningedomstolen, Cour d'Assises, har sigtede ret til personligt at føre sit eget forsvar, hvis han mener sig kompetent hertil. I praksis er det dog stort set altid sådan, at sigtede vælger at lade en advokat varetage sit forsvar, idet denne i kraft af sin juridiske uddannelse naturligvis er langt bedre rustet dertil. Sigtede oplyses om sin ret til at vælge en advokat, anmode om, at der beskikkes ham en advokat eller helt give afkald på forsvarerbistand. Det bemærkes, at advokatbistand (*conseil*) i Frankrig ikke er tilladt i løbet af den politimæssige efterforskning af sagen, men at sigtedes interesser i denne fase udelukkende sikres ved hjælp af diverse garantiforanstaltninger, såsom nøjagtig registrering af tidspunkter og varighed af afhøringer, m.v.

Er der tale om forundersøgelse meddeles det sigtede ved første afhøring, at han har ret til at lade sig bistå af en advokat, og at han ikke er forpligtet til at udtale sig uden forsvarerbistand. Under selve hovedforhandlingen fremfører sigtedes advokat sin forsvarstale (*plaidoirie*), efter at anklagemyndigheden og eventuelt den civile parts advokat har talt.

Forsvareren har endvidere *aktindsigt*, hvilket vi sige ret til at blive informeret om sagens udvikling, om anklagemyndighedens skridt, og ret til at se de sagens vedkommende dokumenter. Sluttelig har forsvareren ret til, på lige fod med anklagemyndigheden, at indgive begæring om, at yderligere, supplerende undersøgelsesforanstaltninger foretages, hvilket undersøgelsesdomstolen/den dømmende domstol så skal tage stilling til. Men vigtigst af forsvarerens opgaver er nok trods alt retten til at holde sin forsvarstale under hovedforhandlingen.

3.2.2. Andre garantier for sigtede

Ud over retten til at lade sig forsvare ved advokat foreskriver de franske retsplejebestemmelser en række andre foranstaltninger til varetagelse af sigtedes interesser. Af disse skal specielt nævnes den *lovmæssige regulering af de såkaldte tvangsindgreb*. For såvel politiets efterforskning, som undersøgelsesdomstolene og de dømmende domstole virker gælder der meget faste regler for, hvilke tvangsmidler der må tages i anvendelse og i hvilket omfang. Som hovedregel gælder det, at politiet tildeles de mest begrænsede beføjelser – der mindes i den forbindelse om den manglende forsvarerbistand i denne fase, hvorfor dette forekommer ganske rimeligt. Dernæst kommer undersøgelsesdomstolene og sluttelig de dømmende domstole (nærmere om disse beføjelser i pkt. 4).

En tilsidesættelse af forskrifterne for tvangsindgrebenes omfang og art medfører i mange tilfælde retshandlingens *ugyldighed (nullité)*. I værste fald kan også de efterfølgende retshandlinger kendes ugyldige. Den sidste form for garanti, der her skal omtales, er retten til at *anke*, og dermed søge en afgørelse omgjort ved en højre instans, og i den forbindelse forbuddet mod *reformatio in pejus* ved domfældtes ene-appel.

Sigtedes interesser varetages altså først og fremmest direkte ved hjælp af en valgt eller beskikket advokat, men også mere indirekte ved den lovmæssige begrænsning af anvendelsen af tvangsmidler, lovmæssig regulering, sanktionsmuligheder i form af ugyldighed, i fald disse lovforskrifter ikke overholdes, samt muligheden for at appellere de faldne afgørelser.

3.2.3. Danmark

Dansk strafferetspleje betragter, ligesom den franske, sigtede som part i sagen på lige fod med samfundet (anklagemyndigheden), og han og hans forsvarer (valgt eller beskikket) har ret til at følge processens udvikling og gøre sig bekendt med sagens akter (aktindsigt). I Danmark er forsvarerbistand i langt de fleste tilfælde obligatorisk, idet det også her anses for meget

vigtigt, at sigtede har den nødvendige faglige bistand til at organisere sit forsvær. Tidligere opretholdt man i dansk ret en sondring mellem valgt og beskikket forsvarer i henseende til disses beføjelser, således at den valgte forsvarers beføjelser var færre end den beskikkedes, men denne sondring eksisterer nu ikke længere. Til gengæld kan retten afvise en valgt forsvarer, hvis det må betvivles, at han kan og vil opfylde de krav, der stilles til ham, med hensyn til fx hurtighed og loyalitet. De for Frankrigs vedkommende omtalte andre garantier for sigtede – lovmæssig regulering af tvangsindgreb, ugyl-dighed, hvis disse forskrifter ikke overholdes, samt mulighed for at appellere de forskellige afgørelser – eksisterer også i Danmark.

Det skal dog nævnes, at forsvarerbistand i Danmark kan tillades på efter-forskningsstadiet, også inden tiltale er rejst (Rpl. §732), hvilket ikke er muligt i Frankrig. Som helhed hersker der imidlertid bred enighed om, hvilken stilling sigtede skal indtage i processen (partsstilling), og om hvilke rettigheder - forsvarerbistand og processuelle garantier – sigtede har og bør have.

3.3. Den forurettede – l'action civile

Den tredje part i den franske straffeprocess er den eller de personer, undtagelsesvist organisationer, som er blevet ofre for forbrydelsen eller er blevet forurettet derved. Visse forbrydelser har ikke noget decideret offer, og straffeprocessen er i så fald en sag mellem samfundet og forbryderen. Men i det øjeblik, der er tale om en forurettet, kan denne efter eget valg indbringe sin sag for de *strafferetlige domstole* og således lade sin erstatningssag på-dømme i forbindelse med pådømmelsen af selve det kriminelle forhold, eller han kan vælge at indbringe sagen for de *civilretlige domstole*, hvor sådanne sager sædvanligvis hører hjemme. Den sag, den forurettede indbringer for de strafferetlige domstole, kaldes på fransk l'action civile, og kan på dansk betegnes den *accessoriske civilproces*.

Som i forbindelse med l'action publique er de interessante punkter her:

- Hvem der har påtaleretten
- Mod hvem sagen kan føres
- Hvordan tiltale kan rejses, samt
- Hvornår/af hvilke årsager l'action civile ikke længere kan iværksættes (extinction).

Da det jo er den forurettedes interesser, det drejer sig om i forbindelse med den accessoriske civilproces – i form af henholdsvis *erstatning* (*dommages-intérêts*), *indsættelse i tidligere rettigheder* (*restitution*) og *betaling af sags-omkostningerne* (*frais de justice*) – forekommer det meget naturligt, at det er den forurettede selv, som har påtaleretten. Men er forurettede selv død, har

vedkommendes arvinger ligeledes ret til at rejse påtale i sagen. Endvidere kan forurettede kreditorer udøve påtaleretten i sagen, men dog kun ved de civilretlige domstole. Med andre ord: den accessoriske civilproces tilhører simpelthen forurettede som en del af hans formue – den kan overdrages til tredjemand, som i så fald overtager påtaleretten i stedet for forurettede selv.

Dette er i klar modsætning til selve straffeprocessen (*l'action publique*), som ikke på same måde tilhører den påtalekompetente anklagemyndighed, men derimod samfundet (*l'action publique est d'ordre publique*). Samfundet overlader anklagemyndigheden sagen, for at denne skal forvalte og administrere den – ikke råde over den! Den forurettede (eller hvem, der måtte rejse påtale i dennes sted) råder derimod frit over den accessoriske civilproces (*l'action civile est d'ordre privé*).

Den forurettede (det forudsættes i det følgende, at det er forurettede selv, der rejser påtale) står overfor at skulle tage stilling til, hvorvidt han ønsker at gennemføre sin erstatningssag for de strafferetlige eller for de civilretlige domstole (*l'option de la partie lésée*). Hvis den forurettede ikke interesserer sig specielt for, om det kriminelle forhold bliver straffet eller ej, og i visse tilfælde, hvor forurettede kun har mulighed for at vælge de civilretlige domstole, bliver dette resultatet. Hvis forurettede derimod ønsker, at der også rejses påtale for det kriminelle forhold, og denne mulighed i det enkelte tilfælde står åben for ham, vælger han at rejses sagen for de strafferetlige domstole. Dette medfører, at anklagemyndigheden automatisk forpligtes til at rejse tiltale for det strafbare forhold (*déclenchement automatique de l'action publique*). Har anklagemyndigheden i forvejen rejst tiltale, kan forurettede i stedet *tilslutte sig processen (intervention)*, og på den måde fremsætte sine erstatningskrav.

I forbindelse med dette valg mellem de strafferetlige domstole (*la voie criminelle*) og de civilretlige domstole (*la voie civile*), skal omtales reglen om dette valgs uigenkaldelighed (*l'irrévocabilité de l'option*), "*electa una via non datur recursus ad alteram*". Dette vil sige, at den forurettede ikke pludselig midt under sagen kan ombestemme sig og vælge en anden fremgangsmåde. Princippet gælder dog kun den ene vej, idet den forurettede godt kan gå fra en strafferetlig domstol og til en civilretlig, men ikke omvendt. Reglen er baseret på den rimelige betragtning, at et eventuelt skift ikke må være til skade for sigtede, hvilket jo nok måtte siges at være tilfældet, hvis sagen fra at være anlagt ved en civil domstol kunne flyttes til en strafferetlig domstol.

Den accessoriske civilproces retter sig naturligvis i første omgang mod den person, som har begået den forbrydelse, der har medført et erstatningsansvar. Men eftersom ens ansvar i civil henseende er bredere end i straffemæssig henseende, kan *l'action civile* rent faktisk føres mod andre end netop for-

bryderen og eventuelle medskyldige, nemlig mod skyldiges arvinger, forældre, fuldmagtsgiver, m.fl. I civilerstatningsmæssig henseende er det således ikke blot lovovertræderen selv, men også visse tredjemænd, som kan drages til økonomisk ansvar for resultaterne af den af domfældte begående forbrydelse.

Vælger den forurettede at indbringe sagen for de strafferetlige domstole, kan dette ske ved en direkte indstævning af sigtede for retten (*citation directe*) forkyndt ved stævningsmand, eller ved at han indgiver en *klage, hvori han konstituerer sig som civil part* (*plainte avec constitution de partie civile*) til undersøgelsesdomstolen, i de tilfælde, hvor forundersøgelse er påkrævet. Begge disse måder at rejse påtale på medfører samtidig, at *l'action publique* automatisk iværksættes. Er påtale rejst af anklagemyndigheden og *l'action publique* således i gang, kan forurettede nøjes med at tilslutte sig sagen (*intervention*) ved at konstituere sig som civil part.

Fordelene ved at lade den accessoriske civilproces behandle ved de strafferetlige domstole er indlydende:

- Det er både billigere og lettere at lade de to processer køre for en og samme domstol, frem for at gøre de to processer, som skyldes den samme lovovertrædelse, til to forskellige retssager.
- Det er lettere at pådømme de civile-/ erstatningsmæssige spørgsmål på baggrund af et udførligt bevismateriale indsamlet af politi, anklagemyndighed og undersøgelsesdomstole, til brug for pådømmelsen af det strafbare forhold.
- Endelig undgår man nemt, at der opstår modstridende afgørelse, når den samme domstol skal pådømme begge sager.

Jean-Claude Soyer: "Droit Pénal et Procédure Pénale" p. 231, fremhæver endvidere som en fordel, at den civile part kan råde bod på anklagemyndighedens manglende påtale, ved selv, med sin *constitution de partie civile*, automatisk at udløse straffesagen. Jeg vil nu tillade mig at sætte spørgsmålstegn ved dette synspunkt, og snarere tilslutte mig Kockvedgaard/Gammeltoft-Hansen: "Lærebog i Strafferetspleje" p. 13, som giver udtryk for den opfattelse, at "en almindelig *subsidiær privat påtaleret* ville være aldeles uforsonlig med opportunitetsprincippet væsentligste funktion". Jeg vil give sidstnævnte ret i, at der til en vis grad er modstrid mellem disse to principper: opportunitetsprincippet og den subsidiære private påtaleret. Men så kan man jo igen begynde at overveje, hvilket af disse to principper, der er mest hensigtsmæssigt for et lands retssystem – og måske ikke mindst for borgernes retsbevidsthed – men det er overvejelser af mere retspolitisk karakter, som jeg skal undlade at komme ind på her.

Den forurettede kan som omtalt også vælge, eller være tvunget til, at lade sit erstatningskrav behandle ad civilretlig vej, og således ikke udløse straffeprocessen. Iværksætter anklagemyndigheden heller ikke påtale, forbliver sagen en ren civilretlig afgørelse, men hvis anklagemyndigheden vælger at rejse påtale, medfører dette, at der alligevel kommer visse regler, der skal overholdes, selvom de to sager kommer til at køre hver for sig.

Disse regler skyldes det faktum, at fransk ret ønsker at markere *straffedommes retskraft overfor civile sager* (*autorité de la chose jugée au criminel sur le civil*). Hvis den civile sag således først pådømmes, efter at straffesagen er pådømt, skal dommeren i den civile sag rette sig efter den dom, der er faldet i straffesagen. Kører sagerne samtidig, skal dommeren i den civile sag afvente begivenhedernes gang i straffesagen, før han selv dømmer (*le criminel tient le civil en état*). Men føres straffesagen først efter, at der er faldet dom i den civile sag, er dommeren i den strafferetlige sag ikke bundet af afgørelsen i den civile sag. Retskraften virker således ikke den anden vej.

Med hensyn til *ophør af den strafbare handlings civile retsfølger* (*extinction de l'action civile*), er hovedreglen, at den accessoriske civilproces ophører, når straffeprocessen ophører. Den normale forældelsesfrist for en civil sag er ellers 30 år, men er sagen anlagt som accessorisk civilproces, forældres den efter hhv. 1, 2 og 10 år, ligesom straffeprocessen. Som undtagelser til dette princip om solidarisk ophør af den strafbare handlings civile og penale retsfølger, kan nævnes benådning (amnistie), hvorved straffesagen ophører med at eksistere, men ikke civilsagen. Det samme gælder i tilfælde af i *sigtedes død* – her kan den accessoriske civilproces videreføres mod sigtedes arvinger.

Endelig skal i dette punkt omtales den subsidiære offentlige erstatning til ofre for forbrydelser (*indemnisation de certaines victimes de dommages corporals résultant d'une infraction*), som indførtes i Frankrig i 1977. Der er tale om, at staten, i det øjeblik den forurettede ikke har kunnet opnå tilstrækkelig erstatning ad anden vej (action civile), træder økonomisk hjælpende til, når den forurettede ved forbrydelsen er blevet bragt i en økonomisk/materiel dårlig situation (tab eller formindskelse af indkomst, uarbejdsdygtighed, o.l.). Hvorvidt hjælp skal tildeles, besluttet af en commission, bestående af tre dommere fra appelinstansen, Cour d'Appel.

3.3.1. Danmark

Dansk retspleje tillægger i modsætning til fransk ikke den forurettede parts-status. Dette betyder i princippet specielt, at den forurettede ikke nyder godt af de rettigheder og garantier, som er tildelt anklagemyndigheden og sigtede: adgang til at deltage i retsmøder, aktindsigt, ret til at udtale sig, m.v. I

praksis har forurettede dog visse beføjelser i så henseende, idet han naturligvis har oplagt interesse i sagens forløb. Det bemærkes, at forurettede i Danmark kan *afhøres under vidneansvar*, hvilket i fransk ret ifølge forurettedes partsstatus ikke er muligt.

I modsætning til fransk ret, har den forurettede i Danmark heller ikke mulighed for selv at rejse påtale, og dermed selv iværksætte straffeprocessen (manglende subsidier privat påtaleret), men kan indgive en anmeldelse – normalt til politiet. Hvis denne anmeldelse ikke resulterer i påtalerejsning, er den forurettedes eneste mulighed at anke denne beslutning. Han kan ikke selv indbringe sagen for domstolene.

Det begreb i dansk strafferetspleje, der kommer den franske *action civile* nærmest, er det, vi kalder *adhæsiionsprocessen*, hvorved den forurettede kan begære, at anklagemyndigheden "skal forfølge de ved forbrydelsen opståede erstatningskrav m.v. mod tiltalte, såfremt dette kan ske uden væsentlig ulempe" (Koktvedgaard, p. 134). Adhæsiionsprocessen tillægger imidlertid stadig ikke den forurettede partsstatus, og formuleringen "uden væsentlig ulempe" indebærer, at adhæsiionsprocessen kan afvises, hvilket gør, at processen adskiller sig så meget fra den franske *action civile*, at det efter min mening ikke er rimeligt at oversætte direkte – deraf betegnelsen *accessorisk civilproces*.

Til sidst skal nævnes, at man i dansk ret, omtrent på samme tid som i fransk ret (1976), indførte begrebet *subsidier offentlig erstatning til ofre for forbrydelser*. Der er, som i Frankrig, tale om, at erstatning kan ydes, ikke at den skal ydes – den forurettede har med andre ord ikke noget lovfæstet krav på offentlig erstatning. Den danske og den franske ordning minder i det hele meget om hinanden. Der skal være tale om personskade (*dommages corporels*), og erstatningen er subsidier, dvs. den nedsættes eller bortfalder helt i det omfang den forurettede selv har del i ansvaret for skaden, eller i det omfang, der er ydet erstatning fra anden side (af skadevolderen selv eller af forsikring). Beslutningen om, hvorvidt erstatning skal ydes, tilkommer i Danmark et nævn, bestående af tre medlemmer udpeget af Justitsministeren.

Selve baggrunden for overhovedet at indføre et begreb som offentlig erstatning til ofre for forbrydelser, skal søges i forskellige synspunkter. Dels det rent praktiske, at skadevolderen selv sjældent er i stand til at yde tilstrækkelig erstatning, dels det mere teoretiske, at staten har et ansvar over for den forurettede. Man kan mene, at samfundets indretning afføder kriminalitet trods forsøg på bekæmpelse, og derfor bør samfundet også til en vis grad påtage sig at yde erstatning til de mennesker, som bliver forbrydelsens ofre. Det kan måske også forekomme uretfærdigt fra offerets synspunkt, at der fra samfun-

dets side gøres en stor indsats for at resocialisere forbrydere og finde på alternative sanktionsmuligheder, hvis der ikke samtidig tilbydes hjælp til de mennesker, som har lidt skade ved forbrydelsen.

Som helhed betragtet er disse to foranstaltninger altså stort set identiske: i Frankrig 'indemnisation de certaines victimes de dommages corporels résultant d'une infraction' og i Danmark 'offentlig erstatning til ofre for forbrydelser'. Resten af dette område: den forurettede (varetagelse af offerets tarv) – på trods af lighed med hensyn til formål og overordnet grundtanke – frembyder dog en del proceduremæssige forskelle, specielt bør nævnes forskellen med hensyn til partsstatus og fremgangsmåden ved påtalorejsning (den subsidiaire private påtaleret i Frankrig, hvor forurettedes eneste mulighed i Danmark er adhæsionsprocessen).

4. De involverede myndigheder i den franske straffeprocess

Efter at have gennemgået de involverede parter i processen, samfundet, sigtede og forurettede, vil jeg nu gå over til en gennemgang af de myndigheder, som normalt medvirker ved den franske straffeprocess: kriminalpolitiet (la police judiciaire) og anklagemyndigheden (le Ministère Public), der er underlagt den lovgivende og udøvende magt, samt undersøgelsesdomstolene (les juridictions d'instruction) og de dømmende domstole (les juridictions de jugement), der udgør den dømmende magt (pouvoir judiciaire) og som sådan er uafhængige af den politiske magt.

4.1. Kriminalpolitiet (la police judiciaire)

4.1.1. Organisation

Det franske politis organisation som helhed betragtet er en meget indviklet affære at få rede på, og jeg skal i denne forbindelse også kun nævne hovedtrækkene og dernæst udelukkende beskæftige mig med kriminalpolitiet, som er specielt relevant i denne sammenhæng.

Det franske politi er i administrativ henseende underlagt Indenrigsministeren (le Ministre de l'Intérieur), med undtagelse af den fraktion af politiet, som kaldes 'la Gendarmerie', og som er underlagt Forsvarsministeriet (Ministère de la Défense), idet den har militær status.

Efter funktion – ikke nødvendigvis efter personel – kan man groft skitseret opdele overbegrebet *Police Nationale* i to kategorier:

- 1) *La police administrative (ordenspolitiet)*, hvis opgave det er at opretholde ro og orden, og forebygge at forbrydelser begås (rôle préventif), og

- 2) *La police judiciaire (kriminalpolitiet)*, hvis rolle det er at konstatere forbrydelsen, efter forbryderen samt indsamle bevismateriale.

Det franske kriminalpoliti kan opdeles i tre forskellige kategorier af medarbejdere:

- 1) Les officiers de police judiciaire (les OPJ), politimestre, kriminalinspektører/kriminalfuldmægtige, er de overordnede embedsmænd ved kriminalpolitiet, og under sig har de
- 2) Les agents de police judiciaire (les APJ), kriminalkommissærer, samt
- 3) Les agents de police judiciaire adjoints (les APJ-adjoints), kriminalbetjente.

En fjerde gruppe bør nævnes, selvom det ikke er en kategori, som i bogstaveligste forstand hører under kriminalpolitiet. Det er

- 4) Les fonctionnaires et agents auxquels sont attribuées par la loi certaines fonctions de police judiciaire, det vil sige vise embeds- og tjenestemænd inden for forskellige fagområder, som, i forbindelse med lovovertrædelser på dette område, har ret til at udøve nogle af de funktioner, som normalt tilkommer det "rigtige" kriminalpoliti. Det gælder bl.a. visse embedsmænd, ansat ved Forstvæsenet (Eaux et Forêts), visse embedsmænd, ansat inden for forskellige offentlige foretagender (skattevæsenet, toldvæsenet, jernbanevæsenet, m.fl.) samt specielt edsvorne opsynsmænd inden for jagt- og fiskeriområdet.

Kriminalpolitiet udøver sine funktioner under ledelse og opsyn af anklagemyndigheden, samt under kontrol af undersøgelsesdomstolens 2. instans, La Chambre d'Instruction.

4.1.2. Beføjelser

Ovenstående inddeling af kriminalpolitiets personel refererer sig specielt til forskellene med hensyn til beføjelser. Les OPJ sidder således som de overordnede inde med de mest vidtgående beføjelser, idet de kan træffe beslutning om tilbageholdelse af personer (*garde à vue*), og idet de som de eneste kan modtage specialfuldmagt (*commission rogatoire*) fra undersøgelsesdommeren til at udøve beføjelser, som ellers normalt kun tilkommer denne.

Les APJ har som opgave at bistå les OPJ i efterforskningsarbejdet og udfører efter disses ordre omtrent de samme handlinger, som deres overordnede. Dog kan de ikke tage beslutning om tilbageholdelse eller udføre undersøgelsesdommerens specialfuldmagter.

Færrest beføjelser har Les APJ-adjoints. Disse kan end ikke udfærdige de såkaldte *procès-verbaux*, politirapporter, men må nøjes med at aflevere *rapports*, politimeldinger, til deres overordnede.

Men det interessante aspekt med hensyn til beføjelser ligger ikke så meget i, om det nu er kriminalinspektøren/politimesteren eller kriminalkommissærerne, som er kompetente til at foretage et bestemt tvangsindgreb, men snarere i, hvilke beføjelser kriminalpolitiet, som helhed betragtet, har, og i forlængelser heraf, hvad dets rolle i straffeprocessen er.

Den franske Code de Procédure Pénale inddeler kriminalpolitiets beføjelser i to kategorier, alt efter om der er tale om den almindelige politimæssige efterforskning inden tiltale rejses (*l'enquête préliminaire*), eller om der er tale om det specielle tilfælde, hvor forbryderen antræffes på fersk gerning (*l'enquête en cas d'infraction flagrante*).

I forbindelse med den almindelige efterforskning inden tiltale rejses (*l'enquête préliminaire*) er kriminalpolitiet kompetent til at foretage afhøringer (*auditions*) af enhver person, som måtte antages at kunne bibringe oplysninger af interesse for sagen. De afhørte personer aflægger ikke ed (*serment*) ved politiets afhøringer, og man er principielt i sin gode ret til at nægte at udtale sig. Til gengæld kan den person, som nægter at udtale sig, af politiet tilbageholdes i 24 timer (*garde à vue*), hvis politiet anser det for vigtigt, at han står til disposition! Dette modificerer jo i ret kraftig grad den principielle ret til at nægte at udtale sig.

Kriminalpolitiet kan endvidere foretage *husundersøgelser* (*visites domiciliaires*), *ransagning* (*perquisition*) og i den forbindelse *beslaglæggelser* (*saisies*), men kun mellem kl. 6 og 21, og kun hvis vedkommende person indvilliger udtrykkeligt i form af en skrifterklæring (*déclaration écrite de la main de l'intéressé*).

I det øjeblik der er tale om efterforskning og tvangsindgreb i forbindelse med en lovovertrædelse taget på fersk gerning (*l'enquête en cas d'infraction flagrante*), bliver kriminalpolitiets beføjelser udvidet i den forstand, at der er lov hjemmel til at anvende tvang i større omfang end ved den almindelige efterforskning.

Kriminalpolitiet indfinder sig på gerningsstedet (*transport sur les lieux*) til besigtigelse, og kan her beslaglægge bevismateriale og indicier, samt forbyde enhver at fjerne sig, før tilladelse gives. Kriminalpolitiet kan i disse tilfælde, uden vedkommendes accept, foretage husundersøgelse, ransagning og beslaglæggelse. Det kan endvidere udpege eksperter (læger, teknikere) til at foretage specialundersøgelser, foretage afhøringer af mistænkte og vidner samt foretage tilbageholdelse af vigtige personer i 24 timer – en frist, der af

anklagemyndigheden i øvrigt kan forlænges med yderligere 24 timer. Kriminalpolitiet kan i disse sager også foretage arrestation af lovovertræderen, for derefter at overlade hans videre skæbne til anklagemyndigheden.

Som helhed betragtet har kriminalpolitiet altså langt mere vidtgående beføjelser i det øjeblik, forbryderen er taget på fersk gerning, end når der er tale om den almindelige efterforskning. Faktisk er de beføjelser, politiet sidder inde med i tilfælde af *flagrant délit*, omtrent de samme som dem, undersøgelsesdommeren, le Juge d'Instruction, har på straffeprocessens næste trin – måske endog mere vidtgående, idet forsvarerbistand jo ikke er tilladt i løbet af politifasen. Omvendt kan man så sige, at der i tilfælde af *flagrant délit* er mindre risiko for at iværksætte tvangsindgreb over for den forkerte. Kriminalpolitiets beføjelser bærer i forbindelse med den almindelige efterforskning til gengæld mere præg af, at forsvarerbistand ikke er tilladt i løbet af 'la phase policière', idet mulighederne for at udøve tvang i sådanne tilfælde med rette er langt mere begrænsede. At politiets rolle normalt udspiller sig, inden tiltale er rejst, er ligeledes et argument for at begrænse muligheder for tvangsindgreb, idet vedkommende på dette tidspunkt stadig skal anses for at være uskyldig.

4.1.3. Rolle

Politifasen (la phase policière) er straffeprocessens første og indledende fase.

Kriminalpolitiets rolle, i det øjeblik forundersøgelse ikke er sat i gang, er at opdage og konstatere forbrydelser, indsamle bevismateriale, identificere og opsøge forbryderen, samt sluttelig føre denne for retten – altså en selvstændig efterforskningsrolle.

I det øjeblik forundersøgelse er indledt, begrænses kriminalpolitiets rolle til at optræde som hjælpeinstans for retten (*rôle auxiliaire*). Kriminalpolitiet er ikke en juridisk myndighed, og kan som sådan ikke tage beslutning om mistænkte skyld eller ikke skyld. Det er en politimyndighed, som har til opgave at fremskaffe relevant bevismateriale, således at anklagemyndigheden kan træffe sin beslutning om, hvorvidt der bør rejses tiltale eller ej.

Er forundersøgelse ikke indledt, udøver politiet sin virksomhed under ledelse af anklagemyndigheden, hvorimod ledelsen, hvis forundersøgelses indledes, overgår til undersøgelsesdommeren, le Juge d'Instruction. Undersøgelsesdommeren kan udstede specialfuldmagter (*commissions rogatoire*) til kriminalpolitiets overordnede, les OPJ, hvis han ønsker, at disse skal foretage undersøgelser (*actes d'instruction*) i hans sted og efter hans ordre.

4.1.4. Danmark

Justitsministeren er det danske politis foresatte, og det danske politi kan ligesom det franske opdeles i

- 1) Ordenspolitiet og
- 2) Kriminalpolitiet, som har til opgave at varetage efterforskningen af forbrydelser.

I hver af landets politikredse fungerer en politimester (København: politidirektør), som under sig har et antal politiinspektører, politifuldmægtige og politikommissærer. "Politifuldmægtigens særlige tjenesteområde er bistand ved påtale af straffesager" (Rpl. § 112, stk. 2) (Tjek (ARS): Citatet passer ikke med Retsplejeloven). Et ved lov fastsat antal polititjenestemænd gør tjeneste i kriminalpolitiet, som har til opgave at "udføre de politiet påhvilende hverv med hensyn til efterforskning og forfølgning af forbrydelser" (Rpl. § 113, stk. 4) (Tjek (ARS): Paragraf og indhold stemmer ikke overens).

I modsætning til fransk ret, giver den danske Retsplejelov ret til 'beskikkelse af forsvarer allerede på efterforskningsstadiet' (Rpl. § 741a, stk. 2) (Tjek (ARS): Forkert henvisning. Måske 730, 731, 732 ?). Endvidere er det karakteristisk, at politiets tvangsindgreb ikke må være behæftet med tvang, undtagen i de tilfælde, hvor der er udtrykkelig lovhjemmel herfor, og hvor det så oftest er retten, og ikke politiet selv, der træffer beslutning herom. Det gælder således i Danmark, at kun beslutninger om anvendelse af mindre alvorlige indgreb kan tages af politiet selv. Hovedreglen er, at den principielle beslutningskompetence tilkommer retten, som tager stilling hertil ved *kendelser* eller anden form for beslutningstilkendegivelser, mens selve udførelsen af tvangsindgrebet normalt tilkommer politiet. Politiet er kompetent til at foretage udenretlige afhøringer af mistænkte eller vidner.

Det er en vigtig grundregel i dansk ret, at de anvendte tvangsindgreb ikke må stå i misforhold til den begåede forbrydelses art eller til den efter loven hjemlede (dvs. fastsatte) straf, og der eksisterer i Retsplejeloven bestemmelser, som vedrører klager over politiet (Rpl. §§ 1019-1019n) (Tjek (ARS): Jeg synes, der snakkes om klager indtil 1019r ??).

Alt i alt må man sige, at den såkaldte politifase forekommer at være mere kontrolleret, mere opmærksom over for sigtedes rettigheder og forsvar i Danmark end den er i Frankrig, hvor politiet ikke i samme omfang behøver retens tilladelse til at foretage tvangsindgreb, og især hvor der ikke tillades forsvarerbistand under efterforskningen. Det er som om kriminalpolitiet i Frankrig er mere "frit stillet" (hvis man kan bruge det udtryk i denne sammenhæng) med hensyn til forholdsregler og tvangsindgreb, end kriminalpolitiet i Danmark – på trods af at både det danske og det franske politi er genstand for kontrollerende virksomhed fra højere myndighed.

Man kan måske også sige, at der i Danmark, med afskaffelsen af forundersøgelsesinstituttet, er behov for en mere omfattende kontrol med politiets handlinger, idet straffeprocessen med denne afskaffelse er blevet reduceret til *to hovedfaser*: efterforskning og hovedforhandling, mod tidligere tre faser. (Jeg mener dermed, at forundersøgelsen på en måde udgør en "ekstra sikkerhedsventil", i den forstand, at det er en ekstra fase, hvor man har muligheden for at "si" de sager fra, som ikke bør nå frem til de dømmende domstole.)

4.2 Den offentlige anklagemyndighed (le Ministère Public)

Betegnelsen den offentlige anklagemyndighed dækker egentlig over to variationer over samme tema:

- 1) Hele det samlede korps af anklagere (magistrats), som på samfundets vegne fører straffeprocessen mod en forbryder, og
- 2) Den enkelte anklager, der optræder på samfundets vegne i en bestemt sag.

I det følgende vil jeg koncentrere mig om den franske anklagemyndigheds organisation og karakteristika, samt dens beføjelser og rolle.

4.2.1. Organisation

Øverste chef for anklagemyndigheden er Justitsministeren (*le garde des Sceaux*). Under sig har han, på nationalt plan, anklagemyndigheden ved Højesteret (La Court de Cassation), som består af *le Procureur Général près la Cour de Cassation*, samt et antal *avocats généraux*, tilsammen kaldet *le Parquet de la Cour de Cassation* – le Parquet er et andet udtryk for det samlede antal advokater, der udgør anklagemyndigheden ved en bestemt domstol.

På regionalt plan har Justitsministeren under sig anklagemyndigheden ved appeldomstolene (les Cours d'Appel), bestående af *le Procureur Général*, samt et antal *avocats généraux* og *substituts du Procureur Général*, tilsammen *le Parquet Général des Cours d'Appel*. Denne del af anklagemyndigheden fungerer også ved nævningedomstolene, les Cours d'Assises, samt undersøgelsesdomstolenes 2. instans, La Chambre d'Instruction.

Under le Parquet Général des Cours d'Appel står, på départements-plan, *le Parquet des Tribunaux judiciaires*, som udgøres af *le Procureur de la République*, et antal *Procureurs adjoints*, samt et antal *substituts du Procureur de la République*. Denne del af anklagemyndigheden fungerer endvidere også ved undersøgelsesdomstolenes 1. instans (le Juge d'Instruction).

Bevæger man sig ned på arrondissement/canton-plan og dermed til les Tribunaux de Police, eksisterer der ikke et egentligt dertil knyttet korps af anklagere, men funktionen varetages enten af et medlem af *le Parquet des Tribunaux judiciaires*, eller af en politifuldmægtig (commissaire de police) – i sjældne tilfælde endog af den lokale borgmester (le Maire).

4.2.2. Karakteristika

Anklagemyndighedens medlemmer er uddannede jurister og rekrutteres som sådan fra den såkaldte 'Ecole Nationale de la Magistrature', (ENM), ligesom dommerne. Begrebet 'magistrat' kan da også dække over såvel anklager som dommer. Man skelner mellem de to kategorier ved at kalde dommerstanden *la magistrature assise eller du Siège*.

Anklagemyndigheden har visse karakteristika, som her skal nævnes:

- 1) Man taler om *l'unité ou l'indivisibilité du Ministère Public*, anklagemyndighedens enhed og udelelighed, hvilket vil sige, at ethvert medlem af anklagemyndigheden kan fungere som sådan på det niveau, han er ansat. Medlemmerne kan afløse hinanden, endog i løbet af en og samme retssag, hvilket ikke kan lade sig gøre for dommernes vedkommende.
- 2) Anklagemyndighedens hierarkiske organisation gælder, som ovenfor beskrevet, for hele den samlede anklagemyndighed, men også inden for den enkelte domstol, således at chefen for anklagemyndigheden ved Cour d'Appel er le Procureur Général, og chefen for anklagemyndigheden ved Tribunal de Grande Instance er le Procureur de la République. Det skal dog i den forbindelse nævnes, at anklagemyndigheden ved Cour de Cassation til en vis grad falder uden for hierarkiet, idet den ganske vist er underlagt justitsministeriet, men ikke selv udøver nogen myndighed over anklagemyndigheden ved nogle af de andre domstole, om end disse er hierarkisk lavere placeret.
- 3) Anklagemyndigheden er, i modsætning til dommerne, ikke uafsættelige (le Ministère Public ne bénéficie pas de *l'irrévocabilité*). Anklagemyndigheden varetager samfundets interesser, hvorfor det forekommer naturligt, at regering og Nationalforsamling kan udstede ordrer til dens medlemmer, og udsætte dem for disciplinære sanktioner, hvis disse ordrer ikke efterkommes.
- 4) Man taler endvidere om anklagemyndighedens *ansvarsfrihed (irresponsabilité)*, således at forstå, at anklagemyndigheden ikke kan dømmes til at betale sagsomkostninger i det øjeblik, sigtede frifindes, og anklagen således har vist sig grundløs. Ej heller kan anklagemyndigheden dømmes til at betale erstatning til sigtede.

- 5) Til sidst skal nævnes anklagemyndighedens uafhængighed i forhold til dommeren (*l'indépendance vis-à-vis du magistrat du Siège*). Anklagemyndigheden kan ikke modtage ordrer fra dommeren, men kun fra sine egen overordnede.

4.2.3. Beføjelser/rolle

Anklagemyndigheden er den myndighed, som i princippet står for iværksættelsen af påtalen (*mise en mouvement de l'action public*), og gennemførelsen af straffeprocessen (*exercice de l'action publique*). Anklagemyndigheden kan ifølge opportunitetsprincippet beslutte, hvorvidt han – på baggrund af det materiale, som er ham i hænde – finder det nødvendigt og rimeligt at rejse tiltale eller ej. I det omfang kan man til en vis grad sige, at anklagemyndigheden har rådighed over straffeprocessen, men i det øjeblik tiltale først er rejst, er sagens videre gennemførelse ikke længere noget anklagemyndigheden råder over. Så er det samfundets proces (d'ordre public), som anklagemyndigheden blot er tildelt til udførelse. Anklagemyndigheden kan således ikke vælge at standse sagen, når først påtale er rejst. Anklagemyndigheden kan til gengæld anmode kriminalpolitiet om at foretage yderligere efterforskningsskridt, hvis det er påkrævet at fremskaffe flere oplysninger og supplerende bevismateriale i sagen. Kriminalpolitiet udøver jo, som ovenfor omtalt, sin virksomhed under ledelse af anklagemyndigheden, så længe tiltale endnu ikke er rejst.

Det er anklagemyndigheden, som indbringer sagen for undersøgelsesdommeren ved hjælp af en *forundersøgelsesbegæring* (*réquisitoire à fin d'informer*), og han kan i løbet af forundersøgelsen anmode undersøgelsesdommeren om, at der foretages yderligere efterforskningsskridt. Det vil sige, at anklagemyndigheden udøver en form for ledende myndighed over forundersøgelsen. Der er endvidere tale om en slags kontrollerende myndighed, idet anklagemyndigheden har ret til at forlange sagens akter udleveret, og idet han kan deltage i alle de afhøringer, retsmøder, m.v., som foretages i sagen. Enhver afgørelse fra undersøgelsesdommeren kan appelleres af anklagemyndigheden til undersøgelsesdomstolens 2. instans.

Hvis sagen ikke skal igennem forundersøgelse, men direkte for den dømmende domstol, er det også anklagemyndigheden, som har den primære påtalekompetence, som han i så tilfælde udøver ved hjælp af den tidligere omtalte citation directe (direkte indstævning for retten). I løbet af hovedforhandlingen har anklagemyndigheden privilegeret partsstatus, idet han selv kan stille spørgsmål til vidnerne, men især den *afsluttende procedure* (*réquisitoire oral*) adskiller anklagemyndighedens partsstatus fra de øvrige parter.

Endelig skal det nævnes, at anklagemyndighedens appelmuligheder som hovedregel er mere omfattende end sigtedes og den eventuelle civile parts. Anklagemyndigheden spiller således en meget omfattende rolle hele straffeprocessen igennem, i kraft af påtalekompetencen, retten til at gennemføre sagen, ledende og kontrollerende myndighed over kriminalpolitiet og undersøgelsesdomstolene samt status som privilegeret part under hovedforhandlingen. Dog skal retfærdigvis nævnes den indskrænkning i anklagemyndighedens eneret til at iværksætte påtale, som den subsidiaire private påtaleret, gældende i Frankrig, betyder. Men som helhed betragtet, må anklagemyndigheden siges at have meget vidtgående beføjelser og dermed spille en stor og betydningsfuld rolle i straffeprocessen.

4.2.4. Danmark

I Danmark er den offentlige anklagemyndighed, ligesom politiet, underlagt Justitsministeren, og hierarkisk opbygget ligesom i Frankrig. Øverst står *Rigsadvokaten*, nærmest svarende til den franske Proucreur Général près la Cour de Cassation, og fungerende ved Højesteret og Den Særlige Klageret. Under Rigsadvokaten står *Statsadvokaterne* og disses hjælpere (vicestatsadvokater, m.fl.), nærmest svarende til både le Procureur Général près de la Cour de Cassation og le Procureur de la République – man kunne eventuelt vælge en direkte oversættelse som "le Procureur de l'État". Statsadvokaterne har i Danmark den almindelige påtaleret og virker ved Landsretterne, Sø- og Handelsretten samt i visse tilfælde ved Underretterne (Byretterne).

Nederst i anklagemyndighedens hierarki befinder sig *politimestrene/politifuldmægtigene* (København: politidirektøren/politiadvokaterne), som i bestemte sager, politisagerne, varetager anklagemyndighedens funktioner ved Byretterne. I modsætning til, hvad der er tilfældet i Frankrig, kan politimesteren subsidært politifuldmægtigen ikke blot udføre anklagemyndighedens funktioner under sagen, men også selv rejse tiltale i mindre sager. Dette lader sig ikke gøre i Frankrig, hvor kriminalpolitiet altid skal overlevere det indsamlede materiale til le Procureur de la République, så denne kan træffe beslutningen om påtalerejsning eller ej.

Da opportunitetsprincippet også er gældende i Danmark, kan anklagemyndigheden vælge, om han ønsker at rejse tiltale eller ej på baggrund af det indsamlede materiale, sagens beskaffenhed og eventuelt mistænkte person.

I Danmark har anklagemyndigheden, med forundersøgelsesinstituttets afskaffelse, kun mulighed for at rejse tiltale for de dømmende domstole, hvilket i så fald normalt sker med udfærdigelsen af et anklageskrift (acte/**réquisitoire** d'accusation). Men i modsætning til fransk ret, hvor anklagemyndigheden ikke kan standse tiltalen, når først den er rejst, kan anklagemyndigheden

i Danmark frafalde tiltalen helt indtil dommen afsiges. Den danske anklagemyndighed har på dette område altså større rådighed over sagen end den franske.

Endelig er, som i Frankrig, anklagemyndighedens sidste og vel nok mest betydningsfulde beføjelse retten til at procedere ved hovedforhandlingens afslutning.

Den danske anklagemyndighed adskiller sig således ikke specielt fra den franske, i henseende til organisation, hierarkisk opbygning og overordnet rolle. Men med hensyn til beføjelser eksisterer der dog enkelte divergenser – især bemærkes, at politimestrene/-fuldmægtigene har selvstændig ret til at træffe beslutning om påtalerejsning, samt at anklagemyndigheden har kompetence til at meddele tiltalefrafald efter at tiltale er rejst.

4.3. Forundersøgelsesdomstolene (les juridictions d’instruction)

De franske (for)undersøgelsesdomstole varetager den indenretlige efterforskning i forbindelse med straffeprocessen. Den indenretlige efterforskning er obligatorisk ved særligt grove forbrydelser (crimes) og fakultativ ved andre forbrydelser og mindre forseelser (délits et contraventions). Hensigten med at iværksætte forundersøgelse er at foretage supplerende efterforskning, med henblik på at træffe en kvalificeret, indenretlig beslutning om, hvorvidt sagen bør indbringes for dømmende domstol eller ej. Der er således tale om en, som tidligere omtalt, ”ekstra sikkerhedsventil”, inden endelig hovedforhandling.

De franske forundersøgelsesdomstole er organiseret i to instanser: 1. instans er *le Juge d’Instruction* og 2. instans er *la Chambre d’Instruction*. Jeg skal i denne forbindelse komme ind på disses placering i systemet, organisation og beføjelser/rolle.

4.3.1. Le Juge d’Instruction (undersøgelsesdommeren)

Undersøgelsesdommeren hører til på départements-plan, og dermed på samme niveau som le Tribunal Correctionnel, - det er da også en eller flere af dommerne ved denne domstol, som udfylder funktionen som undersøgelsesdommer(e) for en periode af tre år. Ved de store Tribunaux Correctionnels er der ofte flere undersøgelsesdommere, som i den periode, de er udnævnt, kun har undersøgelsesfunktion, og altså ikke deres sædvanlige dømmende funktion. Der er således ikke tale om stilling, som permanent er besat af én person, men om en form for turnusordning.

Le Juge d'Instruction udgør selv, sammen med en *Justitssekretær (le greffier)*, undersøgelsesdomstolen i 1. instans og er kompetent med hensyn til forbrydelser begået inden for le Tribunal Correctionnel's område, eller hvis forbryderen er arresteret eller er bosiddende her indenfor. Kompetencen kan imidlertid udstrækkes til at omfatte den overordnede Cour d'Appels værneting, eller i specielle tilfælde endog hele Frankrig, når det skønnes nødvendigt og når anklagemyndigheden informeres herom.

Undersøgelsesdommerens arbejde/beføjelser falder i 2 hovedområder:

- 1) *Undersøgelsesbeføjelser (pouvoirs d'instruction)*, som har rent efterforskningsmæssige formål (afhøringer, konfrontationer, husundersøgelser, ransagning, beslaglæggelser, m.v.), med andre ord, de beføjelser, kriminalpolitiet også i et vist omfang sidder inde med – samt derudover retten til at udstede *mandats* (skriftlige ordrer) til politiet: *Mandat de comparution (møde-ordre)*, til den sigtede, *mandat d'arrêt (arrestordre)* og *mandat de dépôt (fængslingskendelser)*, samt *mandat d'amener (anholdelsesordre)*.
- 2) *Dømmende beføjelser (pouvoirs de juridiction)*, idet der ved afslutningen af undersøgelseshandlingerne udstedes *kendelse (ordonnance)* vedrørende sagens videre forløb. Denne *afslutningskendelse (ordonnance de clôture eller de règlement)* kan være en kendelse, hvorved sagen må afvises (*ordonnance de non-lieu*) eller indbringes for en dømmende domstol (*ordonnance de renvoi*), eller ved "crimes" obligatorisk overføres til undersøgelsesdomstolens 2. instans, ved hjælp af en *anklagekendelse (arrêt de mise en accusation)*. Disse kendelser kan, ligesom andre af undersøgelsesdommeren udstedte kendelser, kæres til 2. instans.

Endelig skal som karakteristika nævnes undersøgelsesdommerens uafhængighed i forhold til de dømmende domstole, til en vis grad af anklagemyndigheden (ikke totalt) samt af sigtede og den civile part. Tidligere var undersøgelsesdommeren fuldstændig undergivet anklagemyndighedens tilsyn og kontrol, men nu kan undersøgelsesdommeren godt nægte af efterkomme begæringer om bestemt efterforskningsskridt fra anklagemyndigheden, men denne kan til gengæld appellere kendelserne. Der er således ikke tale om, at undersøgelsesdommeren er totalt uafhængig af anklagemyndigheden. Den største kontrollerende myndighed over for undersøgelsesdommeren udøves nu af 2. instans, la Chambre d'Instruction.

4.3.2. La Chambre d'Instruction (2. forundersøgelsesinstans)

La Chambre d'Instruction er en afdeling af appeldomstolen (Cour d'Appel), og består af en formand (le Président de Chambre), to advokater fra Cour

d'Appel (conseillers à la Cour) samt en Justitssekretær (le Greffier). Anklage-myndighedens funktion ved 2. forundersøgelsesinstans varetages af le Procureur Général.

La Chambre d'Instruction fungerer som obligatorisk 2. undersøgelsesinstans ved specielt grove forbrydelser, idet domstolen har ene-kompetence til at indbringe en sag for nævningedomstolen, la Cour d'Assises, samt som appelinstans for behandling af kærede kendelser fra 1. instans.

La Chambre d'Instruction fungerer endvidere som *disciplinærdomstol* for visse af kriminalpolitiets tjenestemænd (les OPJ et les APJ) og kan i værste fald fratage disse deres bemyndigelse.

Ud over disse principielle funktioner, har la Chambre d'Instruction også visse andre, mere specielle beføjelser. Den er fx den afgørende instans i det øjeblik der opstår *kompetencekonflikt* mellem to eller flere domstole/undersøgelsesdommere – denne afgørelse kaldes på fransk *règlement de juges*. Domstolen er endvidere kompetent til at dømme i sager vedrørende udlevering/udvisning af forbrydere på begæring af fremmede stater, samt sager vedrørende *oprejsningskrav* (*réhabilitation judiciaire*), m.m.

Men de essentielle funktioner er at være 2. forundersøgelsesinstans, appelinstans og disciplinærdomstol.

Om procedur måden ved undersøgelsesdomstolene bemærkes, at den i princippet er skriftlig (*écrite*), hemmelig (*secrète*) og ikke-kontradictorisk (*non-contradictoire*). I praksis er proceduren dog efterhånden blevet delvis mundtlig og delvis kontradictorisk, men er stadig hemmelig (dvs. ikke offentlig).

4.3.3 Danmark

I dette punkt ligger vel nok den største og mest afgørende forskel mellem det danske og det franske straffeprocessuelle system, idet man i 1978 i dansk ret helt har afskaffet forundersøgelsesinstituttet [Tjek (ARS): Jeg har fundet, at loven er trådt i kraft 1/10-78. Jeg er ikke helt sikker på årstallet. Men lovforslaget er fra 1977: lov nr. 243 af 8. juni 1978 om ændring af retsplejeloven m.v. (Efterforskning i straffesager, anholdelse og varetægtsfængsling, erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning, herunder for frakendelse eller inddragelse af førerretten, m.v.)]. Man fandt det rimeligt og uden kompetencefor-skydende effekt at afskaffe det egentlige indenretlige forundersøgelsesafsnit af straffeprocessen til fordel for afholdelse af retsmøder, også kaldet *enkeltstående retshandlinger*, med det resultat, at den danske straffeprocess nu kun falder i to hovedfaser: politiets efterforskning og hovedforhandling i retten. Lovforslaget, der bragte idéen frem, stammer fra 16/12 1977: 'Forslag til Lov

om ændring af retsplejeloven m. v.', og selve vedtagelsen og ikrafttrædelse har således fundet sted senere.

Tidligere var forundersøgelsen da heller ikke på noget tidspunkt obligatorisk, hvilket jo er tilfældet i en del franske sager, ligesom forundersøgelsen heller ikke blev foretaget af en undersøgelsesdommer, men til gengæld af anklagemyndigheden! Den danske forundersøgelse anvendtes kun fakultativt ved nævningsager og særligt komplicerede sager, men den totale afskaffelse blev altså en realitet i 1978.

De enkeltstående retshandlinger, som blev indført i stedet for, afholdes, når der skal træffes beslutninger, som kræver rettens medvirken.

At efterforskningen ved politiet nu også omfatter de formål, som tidligere var tildelt forundersøgelsen, fremgår af Rpl. §743: "Efterforskningen har til formål at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafkeretlig retsfølge er til stede, og at tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse samt forberede sagens behandling ved retten". Politiets efterforskning omfatter altså også den vurdering, som i Frankrig ligger hos anklagemyndighed og undersøgelsesdomstole, og ikke blot indsamling af materiale. (Se nærmere under punkt 5.2.)

Om de enkeltstående retshandlinger, som afholdes i stedet for forundersøgelse, siger Rpl. §747: Retsmøde afholdes, når der fremsættes anmodning om foranstaltninger, som kræver rettens medvirken, (--) når det er påkrævet for at sikre bevis, som det ellers må befrygtes vil gå tabt (---), eller må antages at være af betydning for efterforskningen (--)". De efterforskningsmæssige skridt, der kan beslutes og foretages af retten eller politiet er ifølge Retsplejeloven: afhøringer, anholdelse, varetægtsfængsling, besigtigelse, beslaglæggelse, ransagning og personundersøgelser – alt efter nødvendigheden af de forskellige tvangsindgreb, og altid ifølge den klausul, som siger, at tvangsindgrebet ikke må stå i misforhold til den begående forbrydelse og heller ikke til den ifølge loven hjemlede straf.

Men som anført: afskaffelsen af forundersøgelsesinstituttet i Danmark betyder nok den mest bemærkelsesværdige forskel mellem det franske og det danske strafferetsplejesystem.

4.4. De dømmende domstole (les juridictions de jugement)

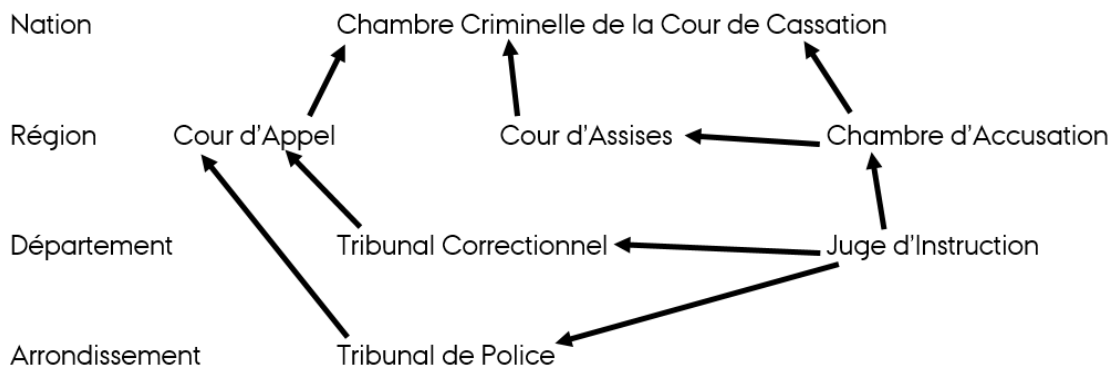
Efter den politimæssige efterforskning og eventuel forundersøgelse i 1. eller 2. instans kommer sagen sluttelig for en dømmende domstol, som har til opgave at foretage den *endelige pådømmelse af sagen (statuer sur le fond et prononcer le jugement)*. Den dømmende domstol kan være blevet forelagt

sagen af anklagemyndigheden, af undersøgelsesdomstolene eller af en forurettet civil part, og er forpligtet til at afsige dom i sagen – både selve straffeprocessen og den eventuelt eksisterende accessoriske civilproces.

For overskuelighedens skyld vil jeg for hver domstol enkeltvis gennemgå dens organisation, sammensætning og kompetence. Det kommer således i nævnte rækkefølge til at dreje sig om:

- Le Tribunal de Police,
- Le Tribunal Correctionnel,
- La Cour d'Appel,
- La Cour d'assises og
- La Cour de Cassation.

Men allerførst en oversigtsskitse (inkl. undersøgelsesdomstolene):

KILDE: Anne Reus Schmidt

4.4.1. Le Tribunal de Police

Nederst i organisationsskemaet befinder sig le Tribunal de Police, af hvilke der i Frankrig i 2016 var der 307 (Chiffres-clés, 2016). Le Tribunal de Police består i al sin enkelthed kun af en dommer, le juge d'instance, og en Justitssekretær. Anklagemyndighedens funktion varetages af le Procureur de la République, en af dennes stedfortrædere, en politifuldmægtig eller eventuelt i helt exceptionelle tilfælde den lokale borgmester.

Le Tribunal de police har *saglige kompetencer* (*compétence d'attribution* eller *compétence ratione materiae*) til at pådømme de såkaldte *contraventions* (politisager/ *forseelser*), i Frankrig defineret som lovovertrædelser, for hvilke loven hjemler en straf på fængsel i 1 dag til 2 mdr. eller en bøde, som ikke overstiger EUR 1500 (<http://www.justice.gouv.fr/organisation-de-la-justice-10031/lordre-judiciaire-10033/tribunal-de-police-12029.html>; 1500 euro (3000 euro en cas de récidive) ifølge <https://justice.ooreka.fr/compre->

[dre/tribunal-de-police](https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F32803) og <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F32803>; 3000 euro ifølge https://fr.wikipedia.org/wiki/Tribunal_de_police; 3000 euro ifølge <https://www.jurifiable.com/conseil-juridique/droit-rou-tier/tribunal-de-police-role> – alle kilder besøgt 16.09.2019).

Le Tribunal de Police's *værneting* (*compétence/ressort territorial* eller *compétence ratione loci*) er fastlagt til at være arrondissementet, dvs. at le Tribunal de Police er kompetent til at pådømme contraventions, begået inden for det pågældende arrondissement. Le Tribunal de Police pådømmer altid kun i 1. instans.

4.4.2. Le Tribunal Correctionnel

Den anden type domstol, som i Frankrig ligeledes pådømmer sager i 1. instans er le Tribunal Correctionnel, hvoraf der i 2016 eksisterer 164 (Chiffres-clés, 2016). Reglen er, at der er en eller flere Tribunaux Correctionnels pr. département, og at domstolen har sæde i départementets hovedby.

Le Tribunal Correctionnel sættes normalt med tre dommere, en Président (retsformand) og to juges de grande instance (dommere fra le Tribunal judiciaire: domstolens navn i civilretlig henseende pr. 1.1.2020). Siden 1972 er det imidlertid muligt for le Tribunal Correctionnel at pådømme visse sager med kun en dommer. Om retten sættes med en dommer eller ej er Retsformandens beslutning. Han kan således altid beslutte, at retten skal sættes med tre dommere som normalt. Le Tribunal Correctionnel består ud over dommerkollegiet af en Justitssekretær, og anklagemyndighedens funktion varetages af le Procureur de la République eller dennes stedfortræder.

Domstolens saglige kompetence (*compétence d'attribution*) er lovovertrædelser, klassificeret som *délits*, hvilket vil sige de lovovertrædelser, for hvilke loven hjemler en fængselsstraf på mindst 2 måneder, eller en bøde på EUR 3750 og derover (https://fr.wikipedia.org/wiki/Tribunal_correctionnel; <https://www.jurifiable.com/conseil-juridique/droit-penal/infraction-penale>; <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F32803>). Kompetencen *ratione loci* (værneting) er straks mere kompliceret, når det gælder le Tribunal Correctionnel. Sagen kan nemlig henlægges til den domstol, inden for hvis værneting forbrydelsen er begået – som ved le Tribunal de Police – men den domstol i hvis værneting forbryderen er blevet arresteret eller er bosiddende er ligeledes kompetent. Som hovedregel vælges dog den domstol, inden for hvis værneting, forbrydelsen er begået, som den kompetente.

4.4.3. La Cour d'Appel

Den franske Cour d'Appel, eller som domstolen også benævnes i straffeprocessuel henseende, La Chambre des Appels Correctionnels, fungerer som *appelinstans* for les Tribunaux. I 2016 eksisterer der 36 Cours d'Appels i Frankrig (Chiffres-clés, 2016), og de har hvert et antal départements som deres område (ressort).

La Cour d'Appel består af en Retsformand (Président de Chambre), to dommere ved Cour d'Appel (conseillers) samt en Justitssekretær. Anklagemyndigheden er repræsenteret ved le Procureur Général eller et andet medlem af le Parquet Général de la Cour d'Appel.

Ratione materiae er la Cour d'Appel kompetent til at pådømme contraventions og délits, allerede pådømt i 1. instans, og siden anket. Altså en *ren ap-peldomstol*. *Ratione loci* er domstolen kompetent til at pådømme sager fra de tribunaux, som hører under dens ressorts, dvs. normalt et eller flere départements.

4.4.4. La Cour d'Assises

La Cour d'Assises er den franske *nævningedomstol*, og den adskiller sig som sådan en del fra de øvrige domstole med hensyn til karakteristika, sammensætning og kompetence.

Der er tale om en domstol på départements-niveau, som la Cour d'Appel, men i modsætning til denne ikke om en permanent domstol. La Cour d'Assises sættes normalt kun én gang hver tredje måned, eller efter behov, og dommerne er normalt samtidig dommere ved andre domstole. Af øvrige specielle karakteristika nævnes, at dommene fra Cour d'Assises ikke kan appelleres i egentlig forstand, men kun indbringes for la Cour de Cassation (herom nedenfor). At almindelig appel ikke er mulig, hænger bl.a. sammen med, at la Cour d'Assises kun kan forelægges en sag, hvis denne i forvejen har været igennem begge forundersøgelsesdomstolenes to instanser. To-instansprincippet fraviges således alligevel ikke helt.

La Cour d'Assises fremtræder endvidere også i en ganske anden sammensætning end de øvrige domstole, idet det jo er en såkaldt nævningedomstol. Den består af tre fagdommere (juges de profession), som udgør selve 'Retten' (la cour). Dernæst består den af ni nævninge (jurés), som er ganske almindelige borgere, udvalgt på basis af grundlister, ved lodtrækning (*tirage au sort*), og som skal opfylde forskellige fundamentale betingelser: de skal være franske statsborgere, være fyldt 23 år, kunne læse og skrive fransk og være i besiddelse af deres almindelige civile og borgerlige rettigheder, dvs. de må bl.a. ikke være åndssvage eller sat under lavværgemål eller umyn-

diggjorte, ligesom de ikke må være dømt eller under anklage. Der er endvidere visse erhverv, som ses for uforenelige med hvervet som nævning, fx: visse politiske, offentlige og militære erhverv. Sluttelig kan tiltaltes/anklagedes nærmeste heller ikke optræde som nævninge, i enkelte sager, lige så lidt som andre, som måtte have en eller anden form for tilknytning til sagen: anmelder, eksperter, tolke eller den civile part.

Hvad angår magtfordelingen mellem fagdommerne og nævningene, forholder det sig sådan i Frankrig, at dommere og nævninge i fællesskab tager stilling til såvel skyldsspørgsmålet som spørgsmålet om strafudmålingen.

La Cour d'Assises er kompetent til i 1. instans at pådømme såkaldte *crimes* (særligt grove forbrydelser), og er samtidig tildelt en såkaldt *plénitude de juridiction*, hvilket vil sige en slags kompetence-garanti. Dette skyldes, at den kendelse (*arrêt de renvoi*), hvorved la Chambre d'Instruction indbringer sagen for la Cour d'Assises i sig selv har kompetencegivende effekt. La Cour d'Assises' kompetence *ratione materiae* kan således i virkeligheden slet ikke diskuteres – domstolen kan afsige gyldig dom i alle sager, som bliver forelagt den.

I forlængelse heraf skal endvidere nævnes, at la Cour d'Assises, i modsætning til de øvrige domstole, kan tildele den civile part erstatning på trods af den tiltaltes/anklagedes (*le prévenu/l'accusé*) frifindelse for strafansvar.

4.4.5 La Cour de Cassation (Chambre Criminelle)

Den franske Højesteret, eller Kassationsdomstol, om man vil, la Cour de Cassation, indtager en ganske speciel stilling i systemet. Der eksisterer kun én Cour de Cassation (i Paris), og spørgsmål vedrørende straffesager indbringes for domstolens *Chambre Criminelle* (der eksisterer endvidere fem *Chambres Civiles*). Domstolen består af en Retsformand (*le Président*), samt et antal øvrige dommere, hvoraf mindst syv skal være tilstede for at retten kan være beslutningsdygtig. Anklagemyndigheden ved Cour de Cassation er *le Procureur Général près de la Cour de Cassation* (Rigsadvokaten). La Chambre Criminelle kan lade sig forelægge to former for kassationsbegæring:

- 1) Den egentlige kassationsansøgning (*le pourvoi en cassation*) og
- 2) Genoptagelsesansøgning (*le pourvoi en révision*)

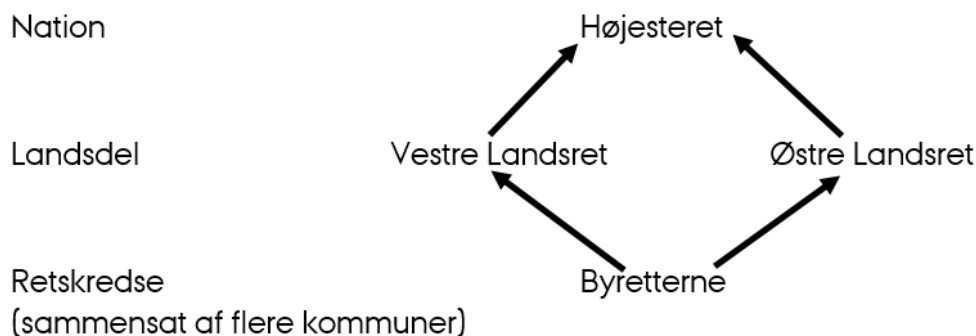
Herom under punkt 6. Rekursmuligheder.

Man siger på fransk, at la Cour de Cassation er '*juge du droit et non du fait*', hvilket vil sige, at domstolen ikke er en 3. instans-mulighed, men at den blot har til opgave at undersøge, om såvel straffeloven (*lois de fond*) som strafferechtsplejeloven (*lois de forme*) er anvendt korrekt eller ej – og dernæst afsige dom i overensstemmelse hermed.

Der er således tale om en såkaldt *contrôle de légalité* og ikke om en fuldstændig ombedømmelse af den pågældende sag.

4.4.6. Danmark

De danske domstole er ligesom de franske organiseret i instanser, men hvor der i Frankrig er tale om en organisation i fire niveauer, er der i Danmark kun tale om tre – se oversigtsskitse, for overskuelighedens skyld:

KILDE: Anne Reus Schmidt

Som det formodentlig fremgår, er det danske domstolssystem ikke så kompliceret som det franske, idet der er færre domstole rent antalsmæssigt, og de endvidere kun er organiseret i tre niveauer.

Desuden opretholder vi i Danmark de ovenfor nævnte betegnelser, hvad enten der er tale om en civil sag eller en straffesag, hvor det franske system vælger at tildele domstolene forskellige betegnelser, alt efter om de dømmer i civile eller straffesager. For eksempel hedder le Tribunal Correctionnel, når der er tale om en civil sag, le Tribunal de Grande Instance.

Skal man forsøge at se, hvilke domstole, der svarer til hinanden i Frankrig og Danmark, må resultatet cirka blive det følgende:

- Le Tribunal de Police = Byretten ved politisager
- Le Tribunal Correctionnel = Byretten ved Statsadvokatsager
- La Cour d'Appel = Landsretten som appelinstans
- La Cour d'Assises = Landsretten som 1. instans (nævningesager)
- La Cour de Cassation = Højesteret

Domstolene kan dog kun siges at være omtrent tilsvarende hinanden, idet der er visse forskelle med hensyn til sammensætning og kompetence.

Byretten

Byretten beklædes ligesom le Tribunal de Police altid kun af én dommer. I modsætning til i Frankrig eksisterer der i Danmark imidlertid en såkaldt *domsmandsinstitution*, ifølge hvilken *domsmænd* (lægedommere, ligesom nævningene) skal deltage i pådømmelsen af underretssager, undtagen politisager og tilståelsessager. Byretten skal i så tilfælde udgøres af en dommer og to domsmænd. Derfor kan Byretten kun ved pådømmelse af politisager med rimelighed sammenlignes med den franske Tribunal de Police. Ved pådømmelsen af Statsadvokatsager er der derimod mere mening i at sammenligne med le Tribunal Correctionnel, idet der her normalt er tale om en kollegial domstol (dog kun med juridiske dommere – domsmænd eksistere ikke i Frankrig).

Byretterne er kompetente til at pådømme alle sager i 1. instans, som ikke ifølge loven er henlagt til Landsretten eller Sø- og Handelsretten. Med hensyn til værneting, siger hovedreglen i dansk ret, at hovedforhandlingen skal foregå ved *gerningsstedets værneting*, dvs. den ret i hvis retskreds, forbrydelsen er begået. Denne regel fraviges imidlertid hyppigt, idet visse sager også kan behandles ved *hjemstedets værneting*, dvs. hvor forbryderen bor, eller ved *pågribelsesværneting*, hvor forbryderen er anholdt. Det er bemærkelsesværdigt, at fravigelsen af reglen om gerningsstedets værneting særligt kan ske i forbindelse med politisager i Danmark, hvor det netop i fransk ret fastslås, at *contraventions* (nærmest svarende til politisager) skal behandles ved gerningsstedets værneting.

Landsretten

Landsretterne må sammenlignes med les Cours d'Appel, når de fungerer som appelinstans, og med les Cours d'Assises, når de fungerer som 1. instans, i forbindelse med pådømmelse af nævningsager. Landsretten sættes normalt med tre juridiske dommere, samt ved appel af tilståelsessager/domsmandssager yderligere tre domsmænd. Er der tale om nævningsager, suppleres de tre juridiske dommere med 12 nævninge (i modsætning til kun ni i franske nævningsager). Landsretterne er således kollegiale domstole i modsætning til Byretterne.

Danske *lægedommere* (domsmænd/nævninge) skal ligesom de franske opfylde visse betingelser for at kunne påtage sig hvervet: man skal være mellem 20-70 år, uberygtet, være i besiddelse af sin legemlige førlighed og mentale sundhed, og man skal kunne læse og skrive dansk. Visse erhverv er som i Frankrig uforenelige med nævningeerhvervet, således visse juridiske og offentlige erhverv. Der er i Danmark en udbredt tendens til at vælge folk fra politiske lister, idet man mener, det skulle sikre en vis grad af almindelig fornuft. Der er således i Danmark tale om et valg i bogstaveligste forstand,

mens franske nævninge til den enkelte sag udtages ved lodtrækning (– dog ud fra grundlister).

I forbindelse med nævningene skal desuden nævnes den vigtige forskel mellem fransk og dansk ret, at de danske nævninge selvstændigt (uden de juridiske dommers deltagelse) skal afgøre skyldsspørgsmålet, mens spørgsmålet om strafudmåling afgøres af dommere og nævninge i fællesskab. De franske nævninge afgør begge spørgsmål sammen med de juridiske dommere. De danske nævninge er således tildelt større kompetence end de franske.

Højesteret

Højesteret, Danmarks øverste domstol, har sæde i København og er kompetent for hele riget. Retten er sammensat af en Højesteretspræsident og 14 Højesteretsdommere. Anklagemyndighedens funktion varetages af Rigsadvokaten, og retten sættes med mindst fem dommere.

Som den franske Cour de Cassation er der ikke tale om en 3. instans, som gennembehandler hele sagen én gang til, men om en domstol, hvis opgave det er at tilse og kontrollere, at lovens bestemmelser anvendes korrekt.

Landsrettens afgørelse i 1. instans (nævningesager) kan appelleres til Højesteret, men kun hvad angår strafudmålingen – ikke skyldsspørgsmålet. Andre afgørelser kan undtagelsesvis appelleres til Højesteret, men kun hvis Justitsministeren meddeler *3. instans-bevilling*, hvilket normalt kun sker, hvis der er tale om principielle afgørelser (Rpl. § 900 – Tjek (ARS): Jeg kan ikke læse paragrafnummeret Måske: 253 stk 4; 371 stk 1, men Procesbevillingsnævnet og ikke Justitsministeren 392)

Der er alt i alt større adgang til at indbringe sager for den franske Cour de Cassation, end til at indbringe sager for den danske Højesteret, idet en meget stor del af de franske afgørelser kan 'kasseres'.

5. Straffeprocessens forløb (déroulement du procès pénal)

Efter i det foregående at have gennemgået de involverede parter og myndigheder i straffeprocessen – disses karakteristika, organisation, rettigheder, beføjelser, rolle, etc., mener jeg, det vil være relevant, at se på straffeprocessens forløb fra start til slut, og altså dermed give en mere kortfattet og kronologisk fremstilling af processen, i modsætning til foregående statiske beskrivelse af parter og myndigheder.

5.1. L'infraction (konstatering af forbrydelsen)

For at straffeprocessen overhovedet kan iværksættes, er det naturligvis nødvendigt, at der er begået en lovovertrædelse, og at denne lovovertrædelse konstateres. Denne konstatering kan finde sted på flere forskellige måder:

- Politiet selv kan opdage, at en forbrydelse begås eller er blevet begået.
- Den forurettede (la victime) kan *indgive klage (plaindre)* til politiet.
- Anklagemyndigheden eller domstolene, eller tredjemand kan *indgive anmeldelse (dénonciation)* til politiet subsidært anklagemyndigheden.
- Politiet eller anklagemyndigheden *ex officio* kan også iværksætte efterforskning på baggrund af for eksempel rygter om en begået forbrydelse, hvis det må antages, at rygterne har hold i virkeligheden.
- Også anonyme anmeldelser kan undertiden føre til konstatering af en forbrydelse, som enten er begået eller vil blive begået.

5.2. L'enquête préliminaire (udenretlig/politimæssig efterforskning)

Det normale er herefter, at politiet iværksætter den såkaldte *udenretlige efterforskning* eller politimæssig efterforskning (*l'enquête préliminaire*), med henblik på at fremskaffe bevismateriale og eventuelt eftersøge og arrestere gerningsmanden, hvis denne er ukendt eller flygtet. Kriminalpolitiet råder over retten til at iværksætte en række tvangsindgreb for at fremskaffe det fornødne bevismateriale. Da forsvarerbistand ikke er tilladt i denne fase, kan de pågældende tvangsindgreb kun iværksættes med vedkommende persons accept (undtagen naturligvis tilbageholdelse – garde à vue). Kun hvis der er tale om, at forbryderen er taget på fersk gerning (infraction flagrante), udvides politiets beføjelser ud fra den betragtning, at risikoen for at begå fejl er kraftigt reduceret i det øjeblik, forbryderen er overrasket, mens han var i færd med at begå den strafbare handling.

Kriminalpolitiet foranstalter altså disse efterforskningsskridt, og når det må formodes, at tilstrækkelige oplysninger er indsamlet, overlades sagen til anklagemyndigheden, som så skal træffe beslutning om sagens videre forløb.

5.3. La décision sur la poursuite (beslutning om påtalens rejsning)

Når anklagemyndigheden har fået sagens akter i hænde, undersøger han først, om det i det enkelte tilfælde tilkommer ham at træffe beslutning om påtalens iværksættelse, eller om en anden myndighed er kompetent. Viser det sig, at han ikke er kompetent, overfører han sagen til rette vedkommende, men er han kompetent, hvilket normalt er tilfældet, har han i første omgang 2 muligheder at vælge imellem:

- 1) *Classement sans suite* (påtaleopgivelse og henlæggelse af sagen), som finder sted, i det øjeblik det må skønnes uhensigtsmæssigt eller forbundet med store vanskeligheder at gennemføre sagen (*le principe de l'opportunité*). Tiltale kan dog senere rejses, hvis nye aspekter skulle dukke op, og
- 2) *Décision de poursuite* (beslutning om at rejse tiltale), som vil blive resultatet, hvis anklagemyndigheden mener, at sagen både kan og bør gennemføres. Denne beslutning er til gengæld uigenkaldelig, og kan resultere i tre forskellige former for påtalerejsning:
 - a. *Réquisitoire à fin d'informer* (forundersøgelsesbegæring), hvor sagen indbringes for undersøgelsesdommeren, le Juge d'Instruction, hvilket altid sker ved crimes, og når gerningsmanden er ukendt. I andre tilfælde er fremgangsmåden fakultativ.
 - b. *La Citation Directe* (direkte indstævning af sigtede for dømmende domstol), som er den hyppigst anvendte fremgangsmåde ved mindre sager (délits og contraventions), og som således kan anvendes ved Tribunal de Police og Tribunal Correctionnel.
 - c. *Procédure de saisine directe* (tidligere procédure de flagrant délit) – en hurtig fremgangsmåde, hvorved sigtede straks stilles for domstolen, og som anvendes ved oplagte tilfælde, hvor der ikke hersker særlig tvivl om, at det er vedkommende person, der har begået forbrydelsen. Det vil sige, som før stadig i forbindelse med flagrant délit, men nu også i andre tilfælde, som må anses for helt oplagte (suffisance des charges).

Men anklagemyndigheden er, som tidligere omtalt, ikke den eneste, som har ret til at rejse tiltale, da der i Frankrig eksisterer en regel, som tillader subsidiær privat påtaleret. Den forurettede har således mulighed for at iværksætte påtale på to måder:

- 1) *Plainte avec constitution de partie civile* (klage, hvori den forurettede konstituerer sig som civil part i sagen), som indgives til undersøgelsesdommeren, hvis forundersøgelse er påkrævet.
- 2) *Citation directe* (direkte indstævning af sigtede for dømmende domstol), som den forurettede kan indgive til enten le Tribunal de Police eller til le Tribunal Correctionnel.

Den forurettedes indbringelse af sin accessoriske civilproces (action civile) for de strafferetlige domstole udløser automatisk straffeprocessen (action publique), hvis denne ikke allerede er iværksat af anklagemyndigheden.

5.4 L'instruction préparatoire (indenretlig forundersøgelse)

Forundersøgelsesdomstolene træder således i funktion på begæring af anklagemyndigheden subsidært den forurettede, når der er tale om *crimes* (særligt grove forbrydelser), eller når det ellers måtte skønnes nødvendigt.

Proceduren ved forundersøgelsesdomstolene er i høj grad inspireret af den tidligere omtalte *procédure inquisitoire*, idet der i princippet er tale om en skriftlig, hemmelig og ikke-kontradiktorisk procedureform, i modsætning til den sædvanligt kendte mundtlige, offentlige og kontradiktoriske proces ved de dømmende domstole. I praksis er processen imidlertid delvis mundtlig og kontradiktorisk – men stadig ikke-offentlig.

Undersøgelsesdommeren fastslår først og fremmest, om han er kompetent til at indlede forundersøgelse i den pågældende sag. Er han ikke kompetent, udsteder han en *ordonnance d'incompétence*. Er han derimod kompetent, kan han, ved en hurtig gennemgang af sagens akter beslutte, at der ikke er grund til at indlede forundersøgelse, og udsteder i så fald en *ordonnance de refus d'informer* (afvisningskendelse). Men i de fleste tilfælde starter han en forundersøgelse, og fra dette tidspunkt (*ouverture de l'information*) er straffeprocessen reelt sat i gang.

Undersøgelsesdommeren har, ifølge art. 81 CPP, til opgave at foretage "tous les actes d'information qu'il juge utiles à la manifestation de la vérité". Han skal altså søge sandheden, såvel vedrørende det begåede forhold, som vedrørende lovovertræderens personlighed. Ikke mindst skal det fremhæves, at han skal søge at finde frem til både positive og negative ting: "le Juge d'Instruction instruit à charge et à décharge" – altså et objektivitetskrav. Til dette formål er undersøgelsesdommeren berettiget til at iværksætte en række *tvangsindgreb*, som afhøringer, husundersøgelser, ransagninger, beslaglæggelse, udstedelse af arrestordre eller tilbageholdelsesordre. Endvidere kan undersøgelsesdommeren beslutte, at sigtede skal sættes under en eller anden form for *retlig kontrol* (*contrôle judiciaire*) – indført i Frankrig i 1970 – som for eksempel kan bestå i, at sigtede skal give kontrolmøde hos politiet med bestemte, fastansatte mellemrum, deponere sit pas, afstå fra at frekventere bestemte personer eller steder, eller fra at udføre et bestemt erhverv, m.v. Hvis ikke en sådan retlig kontrol skønnes tilstrækkelig til at sikre sigtedes tilstedeværelse, eller hvis andre forhold taler herfor, kan undersøgelsesdommeren endelig beslutte, at sigtede skal *varetægtsfængsles* (*détention provisoire*), mens forundersøgelsen står på.

Ovenstående indgreb kan undersøgelsesdommeren, hvis det er nødvendigt, iværksætte, og de kaldes med et fransk ord *pouvoirs d'instruction*.

Når undersøgelsesfasen er afsluttet, udsteder le Juge d'Instruction en ordonnance de clôture (afsluttende kendelse), hvorved han enten helt afslutter sagen eller overgiver den til anden myndighed. Der kan i dette tilfælde udstedes 3 forskellige kendelser:

- 1) *Ordonnance de non-lieu* (tiltalefrafald), som udstedes, hvis det viser sig, at der ikke er basis for at gennemføre sagen, som dermed afsluttes.
- 2) *Ordonnance de renvoi* (henvisningskendelse), hvorved sagen forelægges le Tribunal de Police eller le Tribunal Correctionnel.
- 3) *Ordonnance de transmission au Procureur Général* (kendelse om overførsel af sagen til le Procureur Général), som anvendes, hvis sagen skal forelægges undersøgelsesdomstolens 2. instans, la Chambre d'Instruction. Kun le Procureur Général er kompetent til at indbringe sagen for 2. forundersøgelsesinstans.

La Chambre d'Instruction foretager herefter 2. forundersøgelsesbehandling af sagen (procédure secrète, mais partiellement orale et contradictoire), og udsteder sluttelig en såkaldt *arrêt de mise en accusation* (anklagekendelse), hvorved sagen forelægges la Cour d'Assises til pådømmelse ved nævningeting. La Chambre d'Instruction er enekompetent til at bringe en sag for nævningeting.

5.5. Audience et débats – les Tribunaux (hovedforhandling ved underretterne)

Efter at forundersøgelsen er afsluttet – eller hvis forundersøgelse ikke finder sted – når politiets efterforskning er afsluttet, træder den dømmende domstol så i funktion.

Den procedure, som udspiller sig for de dømmende domstole, er, i modsætning til tidligere faser, normalt altid mundtlig, offentlig og kontradiktorisk. Retten kan dog beslutte, at dørene skal lukkes (*procédure à huis clos*), hvis vægtige argumenter taler herfor.

Selve den franske hovedforhandling falder i to hovedfaser:

- 1) *Instruction définitive*, som består i afhøring af sigtede, afhøring af vidner og eventuelle eksperter (under edsafklæggelse) samt fremdragelse af andet bevismateriale (*pièces à conviction*). Denne fase kan være ganske kort, eller den kan forløbe over meget lang tid, i visse tilfælde endog over flere hovedforhandlinger, og den kan midlertidigt afbrydes på grund af iværksættelse af supplerende efterforskning, undersøgelser, m.v.
- 2) *Réquisitoire et plaidoiries* (anklagerens og forsvarerens procedure), som finder sted når l'instruction définitive er afsluttet. Først taler den eventuelle civile parts advokat og dernæst procederer anklagemyndigheden. Til

sidst har forsvareren ordet (*plaidoirie*), hvorefter anklagemyndigheden og den civile parts advokat kan svare på det, forsvareren fremførte. Forsvareren skal dog altid have ordet til sidst.

Når denne *phase d'éloquence* er afsluttet, optages sagen til dom.

5.6. Audience et débats – Cour d'Assises (hovedforhandling ved nævningeting)

Hovedforhandlingen ved nævningedomstolen adskiller sig en del fra hovedforhandlingen ved de øvrige domstole.

Allerførst udtrækkes de ni nævninge, som skal deltage i pådømmelsen af den pågældende sag, og nævningene *aflægger ed (serment)*. Herefter tager de plads ved siden af de juridiske dommere (la Cour). Ved nævningesager udgør afhøringen af den anklagede (l'accusé) en essentiel rolle (*l'interrogatoire de l'accusé*). Der afhøres desuden vidner og eventuelle. Eksperter, som fremlægges bevismateriale af mere håndgribelig karakter, hvis sådant eksisterer. Som ved de øvrige hovedforhandlinger taler anklagemyndigheden (le réquisitoire), og forsvareren taler til sidst (la plaidoirie). Herefter meddeler Retsformanden at hovedforhandlingen er afsluttet.

Retsformanden oplæser så de spørgsmål, som retten og nævningene skal svare på (*lecture des questions*). Endvidere belæres nævningene om *la règle de l'intime conviction* (reglen om, at man skal dømme efter sin inderste overbevisning).

Herefter trækker dommere og nævninge sig tilbage til *la salle des délibérations* (forhandlingsværelse) for at votere.

5.7. Délibération et jugement – les Tribunaux (votering og domsafsigelse ved underretterne)

Votering ved underretterne kan være ganske kort (specielt hvis retten er sat med kun en dommer), og dommen således afsiges straks – (la décision est rendue sur le siège). Men når der er tale om en kollegial domstol, trækker retten sig normalt tilbage i enenum (Chambre du Conseil) for at votere. Til tider kan domsafsigelsen endog udsættes til et senere retsmøde.

Dommen kan gå ud på flere forskellige ting:

- 1) *Décision de relaxe (frifindelsesdom)*, hvis tiltalte findes ikke-skyldig i det begåede forhold.
- 2) *Décision d'absolution* (en slags betinget dom), hvor tiltalte nok findes skyldig, men hvor han slipper for at blive idømt straf.

- 3) *Décision de condamnation* (dømmende dom), hvor tiltalte findes skyldig i det begåede forhold, og herefter normalt idømmes en straf i form af bøde eller fængsel. Derudover skal han afholde sagsomkostningerne (*frais du procès pénal*), samt eventuelt betale erstatning til den civile part.

5.8. Délibération et jugement – Cour d'Assises (votering og domsafsigelse ved nævningeting)

Når der er tale om nævningsager, starter voteringen umiddelbart efter hovedforhandlingens afslutning, og dommen skal afsiges straks efter voteringen, som skal forløbe uden afbrydelser.

Når hovedforhandlingen er afsluttet, trækker dommere og nævninge sig tilbage for i fællesskab at afgøre både skyldsspørgsmålet og spørgsmålet om strafudmåling. Dommere og nævninge afgiver deres stemmer skriftligt, og en afgørelse til skade for anklagede kan kun vedtages med mindst otte stemmer mod fire (*la minorité de faveur*). Er der i forbindelse med straffesagen tale om en accessorisk civilproces, er det kun de juridiske dommere, som pådømmer denne, og forhandlingerne henlægges til en anden hovedforhandling, uden deltagelse af nævninge.

Når votering er afsluttet, og der er opnået enighed inden for lovens rammer, afsiges dommen, som også her kan være frifindende (*jugement d'acquittement*) eller dømmende (*jugement de condamnation*). I sidste tilfælde skal domfældte endvidere betale sagsomkostningerne, og i begge tilfælde, dvs. også når han frifindes for det strafbare forhold, kan han dømmes til at betale erstatning til den forurettede, hvis en sådan optræder i sagen.

5.9 Danmark

Basis for straffesagen i Danmark er naturligvis også en konstateret lovovertrædelse. Konstateringen kan ske ved anmeldelse til politiet fra en forurettet eller fra tredjemand, eller ved at politiet selv konstaterer forbrydelsen.

Politiet iværksætter herefter den udenretlige efterforskning med henblik på at belyse sagen og fremskaffe bevismateriale. Til dette formål kan anvendes de tidligere omtalte tvangsindgreb, alt efter nødvendigheden af disse, og til tider kun efter rettens beslutning herom.

Når efterforskningen er afsluttet, træffer anklagemyndigheden beslutning om, hvorvidt tiltale skal rejses eller ej – eller om han vil meddele *påtaleopgivelse* og henlægge sagen, hvis fx det viser sig, at sigtede slet ikke har gjort sig skyldig i noget strafbart forhold.

Tiltalefrafald meddeles derimod, hvis det nok må antages, at sigtede er skyldig, men at der er formildende omstændigheder, som for eksempel lovovertræderens unge alder eller andet.

Beslutter anklagemyndigheden at rejse tiltale, går sagen direkte for den dømmende domstol, idet forundersøgelse jo ikke længere eksisterer i Danmark.

Mindre alvorlige sager, politisager, påtales af politimesteren eller en politifuldmægtig ved Byretten.

Statsadvokatsager ved Byretten inddeles i henholdsvis tilståelsessager (§925-sager) og domsmandssager.

Hovedforhandlingen ved disse underretssager består af:

- Oplæsning af anklageskrift
- Forelæggelse af sagen ved anklagemyndigheden
- Bevisførelse
- Afhøring af tiltalte
- Afhøring af vidner og eksperter (edsaflæggelse bruges ikke i Danmark, men man afhøres under vidneansvar)
- Herefter afsluttes med procedure, hvor anklager og til slut forsvarer afholder deres taler
- Retten (inkl. eventuelle domsmænd) trækker sig herefter tilbage for at votere, og
- Der afsiges dom.

Det skal nævnes, at hovedforhandlingen i forbindelse med politisager og tilståelsessager kan være forbundet med visse processuelle lettelser m.h.t. anklageskrift, bevisførelse m.v.

Statsadvokatsager, som ikke kan behandles ved underretterne, går til Landsretten i 1. instans, og behandles her som nævningesager. Om danske nævningesager skal især fremhæves, at antallet er nævninge er 12, mod ni i Frankrig, samt at danske nævninge selvstændigt afgør skyldsspørgsmålet, mens strafudmålingen afgøres af de juridiske dommere og nævningene i fællesskab.

Alt i alt indebærer de to processer, den franske og den danske, ikke de helt store forskelle. Vigtigst er nok den subsidiaire private påtaleret i Frankrig, som ikke eksisterer i Danmark, samt at forundersøgelsesinstitutionen ikke længere eksisterer i Danmark.

6. Rekursmuligheder/retsmidler mod trufne afgørelser (voies de recours)

Da jeg i hele min fremstilling har koncentreret mig om sagens parter, myndigheder og forløb i 1. instans, vil jeg nu for fuldstændighedens skyld omtale de eksisterende *rekursmuligheder* i Frankrig og i Danmark, og i den forbindelse til slut fastslå nogle begreber vedrørende retskraft.

I henhold til det i starten omtalte to-instansprincip gælder det, at man altid kan få sin sag prøvet i to instanser, bl.a. for at sikre, at der ikke begås retlige fejltagelser, og dermed samtidig sikre en ensartet *retspraksis* (*jurisprudence*).

Der eksisterer i Frankrig en række forskellige former for retsmidler mod trufne afgørelser, som jeg skal omtale i det følgende.

6.1. L'opposition et la purge de la contumace (retsmidler mod udeblivelsesdomme)

Fælles for disse to rekursmuligheder er, at de kan anvendes mod domme, afsagt i domfældtes fravær.

L'opposition kan kun anvendes af domfældte og kun imod domme afsagt ved underretterne i dømtets fravær, hvis det kan dokumenteres, at han enten ikke havde fået kendskab til indstævningen eller havde en undskyldning, som Retten kan acceptere. Virkningen er den, at sagen atter indbringes for den samme domstol til fornyet pådømmelse i tiltaltes tilstedeværelse. Den tidligere dom ophæves altså.

La purge de la contumace kan parallelt hermed anvendes mod domme, afsagt ved Cour d'Assises i domfældtes fravær (*condamnation par contumace*). *La purge de la contumace* er egentlig ikke et almindeligt retsmiddel, idet domfældte ikke indgiver nogen form for appelbegæring. Udeblivelsesdommen bortfalder helt automatisk i det øjeblik, domfældte stilles for retten (frivilligt eller under tvang). Når dette er sket, stilles tiltalte for den samme domstol som før, for på ny at blive dømt efter den sædvanlige procedure.

L'opposition og *la purge de la contumace* betegnes begge i fransk rets om *tilbagekaldelsesretsmidler* (*voies de retractation*).

6.2. Appel

Appel er et såkaldt *ordinært retsmiddel* (*voie de recours ordinaire*), og samtidig et *omgørelsesretsmiddel* (*voie de réformation*), idet den appellerede sag indbringes til fornyet behandling ved en hierarkisk højere placeret domstol

(*Cour d'Appel*). Appel kan således indgives mod domme, afsagt ved le Tribunal Correctionnel og i et vist omfang mod domme, afsagt ved le Tribunal de Police. Domme fra Cour d'Appel kan aldrig appelleres. Ved le Tribunal Correctionnel kan appel begæres af alle sagens parter, og ved le Tribunal de Police, af den part, som er blevet tilsidesat ved dommen.

Hvis kun domfældte appellerer, eksisterer der en regel, som forbyder en for ham strengere dom i appelinstansen (forbud mod reformatio in pejus), men hvis anklagemyndigheden eller den civile part begærer *kontraanke* (*appel incident*) (Tjek (ARS): Passer denne definition: <https://droit-finances.com/mentcomarche.com/faq/23578-appel-incident-definition>), bortfalder denne regel, og den nye dom kan således godt falde ud til skade for domfældte.

La Cour d'Appel kan, hvis ellers appellen er tidsmæssigt og formmæssigt korrekt indgivet, alt efter omstændighederne:

- 1) Bekræfte den tidligere dom (confirmer),
- 2) Ændre den tidligere dom (réformer) eller
- 3) Ophæve den tidligere dom (infirmer)

6.3. Le Pourvoir en Cassation

Kassationsbegæringen er et *ekstraordinært retsmiddel* (*voie de recours extraordinaire*), idet der her ikke er tale om en ny behandling af sagen (le fond) ved en højere instans (som appel), men om behandling som kun har til formål at fastslå, om loven er blevet korrekt anvendt. Altså ikke en 3. instans.

La Cour de Cassation kan kassere eller forkaste begæringen, hvis det viser sig, at der ikke er blevet begået fejl, men er der rent faktisk begået fejl, kasseres domstolen den indbragte dom og sender sagen tilbage (*renvoi*: hjemsending) til fornyet behandling ved en domstol af samme type, som den, der oprindeligt afsagde den indklagede dom. Der er altså tale om, at la Cour de Cassation kan kontrollere de øvrige domstoles anvendelse og fortolkning af de materielle strafferetlige regler (lois de fond) samt af organisations-, procedure- og kompetencereglerne (lois de forme).

Kassationsbegæring kan kun indgives med hensyn til domme, afsagt i sidste instans, dvs. som ikke længere kan appelleres. Processens parter kan indgive kassationsbegæring, hvis de har en interesse deri, ellers ikke.

Kassationsdomstolens afgørelser kaldes henholdsvis *arrêt de rejet* (afvisningskendelse) og *arrêt de cassation avec renvoi* (kassationskendelse med hjemvisning til fornyet behandling). I helt specielle tilfælde kan der afsiges *cassation sans renvoi* (kassationskendelse uden hjemvisning til fornyet behandling) – således hvis det konstateres, at der er begået fejl, men der ikke er

nogen sag at nybehandle, fx på grund af forældelse, benådning eller lignende.

6.4. **Pourvoi en révision**

Le pourvoi en révision (begæring om genoptagelse) er en ankeform, som kan anvendes over for domme, der allerede har retskraft. For eksempel hvis det viser sig, at en uskyldig er blevet dømt. *Le pourvoi en révision* er ligesom *le pourvoi en cassation* et ekstraordinært retsmiddel, og kan indgives mod domme afsagt af la Cour d'Assises eller af le Tribunal Correctionnel.

Justitsministeren kan begære genoptagelse af en sag, hvis der pludselig dukker nye aspekter op, som gør det sandsynligt, at en uskyldig er blevet dømt. I andre og meget specielle tilfælde kan begæring indgives af domfældte eller dennes nærmeste.

Afgørelsen i den genoptagne sag kan falde som en *arrêt de rejet* (afvisning) eller som en *annulation de la condamnation prononcée par erreur* (annulering af den fejlagtige dom).

Virkningen er i så tilfælde, at den tidligere afsagte dom kendes ugyldig, samt at den tidligere domfældte modtager såvel moralsk oprejsning (offentliggørelse af afgørelsen) samt økonomisk erstatning, ydet af Staten.

6.5. **Danmark**

Anke, eller som Retsplejeloven kalder begrebet, 'Retsmidler mod trufne afgørelser', opdeles i Danmark ligeledes i ordinære og ekstraordinære retsmidler. Ordinære retsmidler er *anke* og *kære*, med fællesbetegnelsen appel, og som ekstraordinært retsmiddel eksisterer i Danmark *genoptagelse*.

Sondringen mellem anke og kære refererer sig til, hvilke afgørelser retsmidlet kan anvendes imod, således at anke normalt kan anvendes mod domme, mens kære normalt kan anvendes mod kendelser og andre beslutninger.

Danske ankeinstanser er

- 1) Landsretten, som kan udgøre både reviderende ankebehandling og selvstændig ankebehandling, og
- 2) Højesteret, som udelukkende kan udføre reviderende ankebehandling – skyldspørgsmålet kan således aldrig ankes til Højesteret.

I Danmark tilkommer retten til at anke kun anklagemyndigheden og domfældte – altså ikke nogen kompetence til forurettede, som jo heller ikke har partsstatus i Danmark.

Højesteret kan som 3. instans kun forelægges sager, hvis Justitsministeren meddeler 3. instans-bevilling, hvilket normalt kun sker i helt principielle sager.

Kære kan kun anvendes mod kendelser og beslutninger, hvis man kan dokumentere rimelig interesse i at få afgørelsen omstødt. Kompetent til at kære er "enhver, over for hvem kendelsen eller beslutningen indeholder en afgørelse" (Rpl. §968, stk. 1), dvs. parterne i sagen, men også andre involverede.

Genoptagelse, nærmest svarende til den franske *pourvoi en révision*, er et ekstraordinært retsmiddel, som kan anvendes mod domme, der har opnået restkraft. I modsætning til Frankrig, kan genoptagelse i Danmark ske til skade for domfældte, men betingelserne herfor er strengere, end hvis der er tale om genoptagelse til domfældtes fordel.

Ideen bag genoptagelse er bl.a. at skabe en ensartet retspraksis, således at urigtige domme ikke får lov til at blive stående som eksempler på retssystemets manglende sikkerhed.

7. Retskraft (*autorité de la chose jugée*)

Begrebet *retskraft* hænger nøje sammen med de i foregående afsnit omtalte appelmuligheder, idet man om en straffedom, der ikke længere kan appelleres, siger at den har retskraft.

Siger man om en dom, at den har *materiel retskraft* (*res judicata-virkning*), betyder dette, at dommen tillægges betydning i senere retssager, som udtryk for den objektive sandhed. Den materielle retskraft kan opdeles i to forskellige aspekter: negativ retskraft og positiv retskraft.

- 1) *Negativ retskraft* (*l'aspect négatif de l'autorité de la chose jugée*) betyder, at dommen har betydning som *afvisningsgrundlag* – at der ikke igen kan falde dom til den samme person for det samme forhold. På latin udtrykkes dette: *non bis in idem*.
- 2) *Positiv retskraft* (*l'aspect positif de l'autorité de la chose jugée*) er straffedommens positive betydning i senere sager.

Straffedommens betydning i senere sager er normalt den, at dommen tillægges *bevisvirkning*, således at forstå, at man skeler til den tidligere dom, når der skal vælges sanktion i den nye sag, som minder om den tidligere. Formålet er naturligvis en ensartet retspraksis på området.

Straffedommens betydning i civile sager (*autorité de la chose jugée au criminel sur le civil*), betyder, at dommeren i den civile sag er forpligtet til at dømme i overensstemmelse med den dom, som falder/er faldet i straffesagen, når de to sager hidrører fra samme lovovertrædelse. Dette betyder i praksis, at dommeren i den civile sag i visse tilfælde skal afvente dommen i

straffesagen og dernæst dømme i overensstemmelse hermed. Den omvendte indflydelse – en civil doms indflydelse på en straffesag – eksisterer ikke.

Dette afsnit blot med henblik på at fastslå nogle begreber med hensyn til begrebet retskraft, som i juridisk sammenhæng er vigtige at have rede på. Spørgsmålet om dommes retskraft indgår da også i læren om strafferetspleje, hvorved jeg fandt det rimeligt også at omtale det her.

8. Konklusion – sammenfattende betragtninger

Jeg har i det foregående foretaget en gennemgang af den franske strafferetsplejes hovedemner: de fundamentale principper, processens parter, de involverede myndigheder i processen og selve processens forløb fra start til slut. Sideløbende hermed har jeg, hvor jeg har ment det relevant, foretaget afstikkere til den danske strafferetspleje, som jeg på denne måde har anvendt som sammenligningsgrundlag.

Hvis man nu afslutningsvis og sammenfattende betragter de to landes strafferetsplejesystemer, må det umiddelbare indtryk nok være, at der ikke består de helt store forskelle. De overordnede principper: den akkusatoriske proces, anklageprincippet, domstolenes uafhængighed, parternes rettigheder under processen, processens forløb, m.v. forekommer at være meget lig hinanden.

Der eksisterer imidlertid visse ret afgørende forskelle, som gør, at det på intet tidspunkt ville være rimeligt at sætte lighedstegn mellem de to landes strafferetsplejesystemer:

- Den subsidiaire private påtaleret eksisterer i Frankrig, men ikke i Danmark.
- Forundersøgelsesinstitutionen, som er en central del af den franske straffeprocess, er helt blevet afskaffet i Danmark.
- Frankrig accepterer den forurettede som en part i forbindelse med den accessoriske civilproces, mens Danmark i forbindelse med adhæsiionsprocessen ikke tillægger den forurettede partsstatus.
- Domstolenes organisation er i Frankrig en anelse mere kompliceret end i Danmark, idet der er tale om en organisation i fire niveau i Frankrig mod kun tre i Danmark, og idet Frankrig opretholder andre betegnelser for domstolene i strafferetlig henseende end i civilretlig henseende. Endvidere har vi i Danmark en domsmandsinstitution, som ikke eksisterer i Frankrig.
- Af mindre forskelle kan nævnes, at Frankrig opererer med ni nævninge, hvor Danmark har 12, samt at de danske nævninge selvstændigt afgør skyldspørgsmålet i nævningsager, hvilket ikke er tilfældet i Frankrig.

De mange forskelle, de være sig store eller små, kommer især frem, når man står overfor at skulle oversætte de enkelte betegnelser. I mange tilfælde må man konstatere, at kun en forklarende oversættelse er mulig, idet der ikke eksisterer et tilsvarende begreb i Danmark/Frankrig.

Men ser man som sagt på de overordnede principper og de store træk, er der tale om mange lighedspunkter mellem fransk og dansk strafferetspleje – en tendens, der formodentlig let kan blive endnu mere fremherskende, ikke blot for Frankrig og Danmark, men også for alle andre medlemmer af EU.

Den franske strafferetspleje har været det overordnede emne i min opgave, og jeg har haft til hensigt at give et indblik i denne, efter min mening meget spændende del af fransk ret, vel vidende at et så stort område ikke kan behandles minutiøst, detaljeret og fyldestgørende, med mindre man sætter sig for at forfatte adskillige digre værker! Derfor skal det endnu engang understreges, at jeg har udeladt detaljerne, undladt at komme specielt ind på emnet appelmuligheder, og sidst, men ikke mindst undladt at komme ind på teoretiske diskussioner om, hvorvidt lægdommerelementet har sin berettigelse og lignende. Ikke fordi det ikke forekommer mig interessant, men jeg mente simpelthen, at det ville føre alt for vidt at komme ind på i denne forbindelse.

Digre værker er det således af gode grunde ikke blevet til, men emnet har forekommet mig personligt meget spændende og udbytterigt at arbejde med – hvilket forhåbentlig har resulteret i en opgave, også andre kan bruge til noget.

September, 1982

Susanne Ingemann Jensen (Terney)

Digitaliseret, redigering og delvist opdateret, Aarhus, august 2020

Slutnote - tiltale vs påtale:

I overensstemmelse med begreberne **påtale** og **tiltale** tales der om påtaleopgivelse (der kan ske også på strafforfølgningens tidlige stadier) og tiltalefrafald (det er selve **tiltalen**, der frafaldes). Som fælles betegnelse for påtaleopgivelse og tiltalefrafald anvendes udtrykket påtaleundladelse. *Tiltalefrafald* betegner anklagemyndighedens undladelse af at forfølge en *påtale* i en straffesag, selv om den mistænkes skyld anset for bevist.

Påtale: skriftligt formuleret anklage i en straffesag; VB: indlede straffesag mod nogen især om den offentlige anklagemyndighed

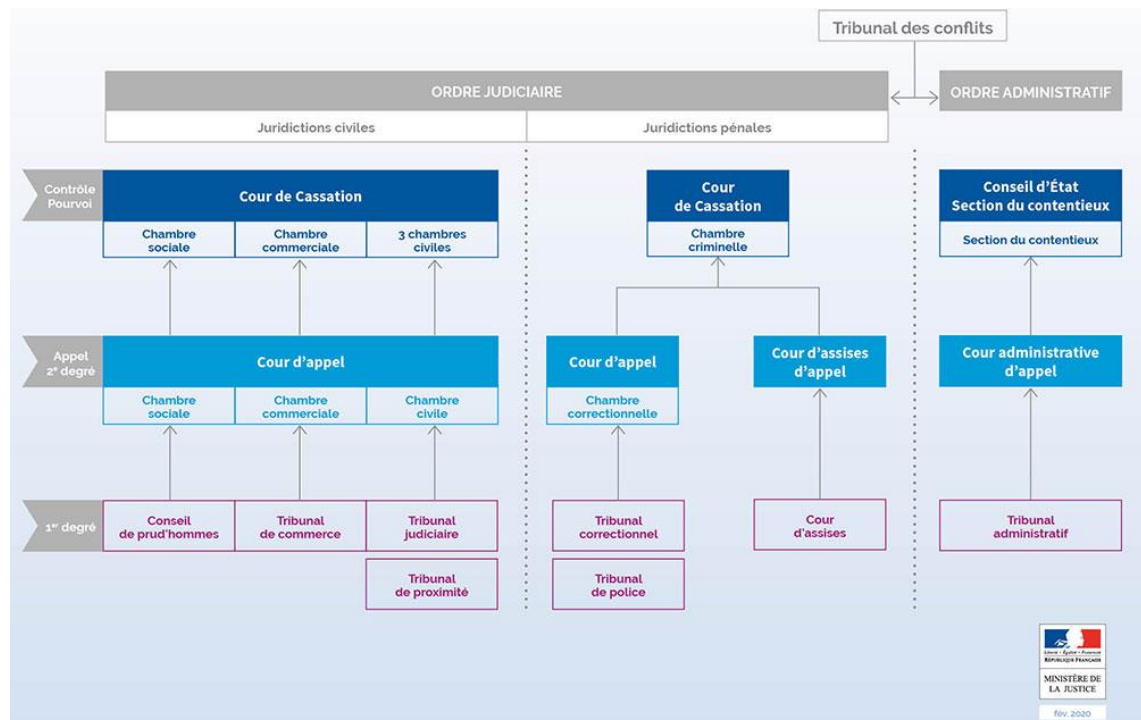
Tiltale: det at en straffesag bringes for retten, idet der udfærdiges anklageskrift; begrundelsen for en tiltale (nedskrevet i anklageskriftet) ~ anklage; VB: rejse tiltale mod efter at have afsluttet forundersøgelserne

www.jurabibliotek.dk

www.ordnet.dk

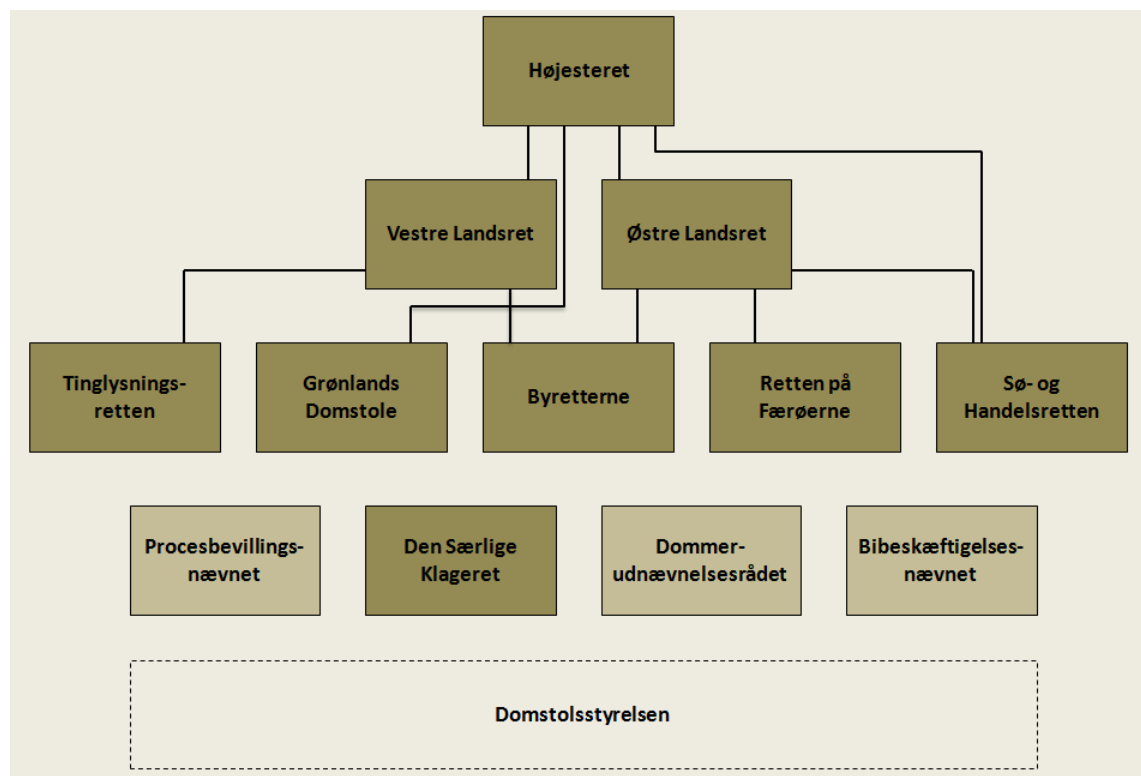
www.retsinformation.dk

OVERSIGT: Organisering af de franske domstole

Organisation de la justice française, après la réforme en 2020 (source : <http://www.justice.gouv.fr>)

OVERSIGT : Organisering af de danske domstole

Organisering af Danmarks domstole, 2020 (Kilde: <https://gymnasie.kenddinret.dk>)

Litteraturliste

Litteratur, Frankrig (2019, 2020, ...)

Chambaz, C., Mauguin, J., Ravilly-Silva, V., Büsch, F., Dion, E. og Legargasson, M. (2016). *Les chiffres-clés de la Justice 2016*. Besøgt den 16.09.2019 på: www.justice.gouv.fr/art_pix/stat_CC%202016.pdf

droit-finances.commentcamarche.com/faq/23578-appel-incident-definition - Besøgt den 19.09.2019

Garé, Thierry; Ginestet, Catherine (2019). *Droit pénal, procédure pénale 2020* (11. udgave). Paris : Dalloz. Besøgt den 29.07.2020 på: www.boutique-dalloz.fr/droit-penal-procedure-penale-2020-p.html

Légifrance (2020): *Code de procédure pénale*. Besøgt den 29.07.2020 på: www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071154

Institut français d'information juridique (2020): *Code de procédure pénale*. Besøgt den 29.07.2020 på : codes.droit.org/CodV3/procedure_penale.pdf

Jensen, S. I. (1982). *Fransk strafferetspleje* (speciale, ed - fransk). Handelshøjskolen i Aarhus

Ministère de la justice (2019, 24. december). *Réforme de l'organisation judiciaire*. Besøgt den 13.08. 2020 på: www.justice.gouv.fr/le-ministere-de-la-justice-10017/reforme-de-lorganisation-judiciaire-32855.html

Ministère de la justice (2020, 6. januar). *Organisation de la justice*. Besøgt den 15.08.2020 på : www.justice.gouv.fr/organisation-de-la-justice-10031/

Ministère de la justice (2020, 18. februar). *Tribunal judiciaire*. Besøgt den 13.08.2020 på: www.justice.gouv.fr/organisation-de-la-justice-10031/lordre-judiciaire-10033/tribunal-judiciaire-12034.html

Primær litteratur, Frankrig (1982)

Stéfani, G., Levasseur, G. og Bouloc, B. (1980). *Procédure Pénale* (11. udgave). Paris : Précis Dalloz

Levasseur, G. og Chavanne A. (1980). *Droit Pénal et Procédure Pénal*. Paris : Sirey

Pinsseau et Sierons - "L'Organisation Judiciaire en France" La Documentation Française, no. 4453 Janvier 1978

Code de Procédure Pénale Dalloz, 1977-78

Sekundær litteratur, Frankrig

J. Larguier - "Droit Pénal Général et Procédure Pénale" Mementos Dalloz 6ème édition 1976

J.C. Soyer - "Droit Pénal et Procédure Pénal" L.G.D.J. 4ème édition 1976

L. Francois - "Les Institutions Politiques et administratives en France "(p. 132-157) Hachette, 1976

Opslagsværk: Lexique de Termes Juridiques Dalloz, 1978

Litteratur, Danmark (2019, 2020, ...)

Bekendtgørelse af lov om rettens pleje (Retsplejeloven), LBK nr. 938 af 10/09/2019. Besøgt den 28.07.2020 +på: www.retsinformation.dk/eli/lt/2019/938

www.justice.gouv.fr/organisation-de-la-justice-10031/lordre-judiciaire-10033/tribunal-de-police-12029.html – besøgt den 16.09.2019

<https://justice.ooreka.fr/comprendre/tribunal-de-police> og www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F32803 – besøgt den 16.09.2019

https://fr.wikipedia.org/wiki/Tribunal_de_police – besøgt den 16.09.2019

www.jurifiable.com/conseil-juridique/droit-routier/tribunal-de-police-role – besøgt den 16.09.2019

https://fr.wikipedia.org/wiki/Tribunal_correctionnel – besøgt den 16.09.2019

www.jurifiable.com/conseil-juridique/droit-penal/infraction-penale – besøgt den 16.09.2019

www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F32803 – besøgt den 16.09.2019

Kend din ret (2014): *Om Danmarks domstole*. Besøgt den 13.08.2020 fra: https://gymnasie.kenddinret.dk/wp-content/uploads/2014/12/domstol_org.png

Litteratur, Danmark (1982)

Koktvedgaard/Gammeltoft-Hansen - "Lærebog i Strafferetspleje" Juristforbundets Forlag, 1978

B. Gomard - "Civilprocessen" (p. 478-498) GAD 1979

"Lov om Rettens Pleje" – Juristforbundets Lovbibliotek, juli 1981

"Borgerlig Straffelov" – Juristforbundets Lovbibliotek, 1978

Stikordsregister

3

3. instans-bevilling; 43

A

abrogation de la loi pénale; 13
absolut påtalepligt; 8
accessoriske civilproces; 11; 17
actes d'instruction; 26
action civile; 11
action publique; 10
adhæsiionsprocessen; 21
afhøres under vidneansvar; 21
aflægger ed; 48
afslutningskendelse; 33
afsluttende procedure; 30
afvisningsgrundlag; 55
afvisningskendelse; 46
akkusatorisk anklageproces; 8
akkusatoriske proces; 9
aktindsigt; 16
anholdelsesordre; 33
anke; 16; 54
anklagekendelse; 33; 47
anklageskrift; 14
annullation de la condamnation prononcée par erreur; 54
ansvarsfrihed; 29
appel incident; 52
appelinstans; 38
arrestordre; 33
arrêt de cassation avec renvoi; 53
arrêt de mise en accusation; 33; 47
arrêt de rejet; 53; 54
arrêt de renvoi; 39
aspect négatif de l'autorité de la chose jugée; 55
aspect positif de l'autorité de la chose jugée; 55
autorité de la chose jugée au criminel sur le civil; 20; 55
avertissement; 12

B

begæring om genoptagelse; 53
beslaglæggelser; 25
beslutning om at rejse tiltale; 45
betaling af sagsomkostningerne; 18
Betinget offentlig påtale; 13
betinget offentlig påtale; 14
bevisvirkning; 55

C

cassation sans renvoi; 53
citation directe; 12
Citation directe; 45
civilretlige domstole; 17
clossement sans suite; 11
Clossement sans suite; 45
commission rogatoire; 24
compétence d'attribution; 37
compétence ratione loci; 37
compétence ratione materiae; 37
compétence/ressort territorial; 37
condamnation par contumace; 52
contraventions; 12; 37
contrôle de légalité; 40
contrôle judiciaire; 46
crimes; 12; 39

D

de almindelige domstole; 5
de særlige domstole; 6
Décision d'absolution; 49
Décision de condamnation; 49
Décision de poursuite; 45
Décision de relaxe; 49
déclaration écrite de la main de l'intéressé; 25
déclenchement automatique de l'action publique; 18
délits; 12; 38
den materielle strafferet; 7
den offentlige anklagemyndighed; 11
dénonciation; 44
direkte indstævning for retten; 12
disciplinærdomstol; 34
dommages-intérêts; 18
domsmandsinstitution; 42
domsmænd; 42
Dømmende beføjelser; 33
dømmende domstol; 12

E

ekstraordinært retsmiddel; 53
electa una via non datur recursus ad alteram; 19
élément légal; 13
endelige pådømmelse af sager; 36
enkelstående retshandlinger; 35
erstatning; 18
erstatningssag; 11
étention provisoire; 47
exercice de l'action publique; 30

extinction; 11
extinction de l'action civile; 20
extinction de l'action publique; 15

F

fersk gerning; 12
flagrant délit; 25
Foreløbig påtalerejsning for retsformanden; 12
forseelser; 12; 37
forundersøgelse; 11
forundersøgelsesbegæring; 11; 30
forurettet; 11
forældelse; 13
forældelsesfrister; 13
frais de justice; 18
frifindelsesdom; 49
fængslingskendelser; 33

G

garde à vue; 24
generel afskaffelse af en lov; 13
genoptagelse; 54
gerningsstedets værning; 42
greffier; 33
grove forbrydelser; 12

H

henlægge sagen; 11
henlæggelse af sagen; 14; 45
hjemstedets værning; 42
huis clos; 8
huissier; 12
husundersøgelser; 25

I

inamovibilité; 29
indemnisation de certaines victimes de dommages corporals résultant d'une infraction; 21
indépendance vis-à-vis du magistrat du Siègle; 29
indgive anmeldelse; 44
indgive klage; 44
individuel benådning ved lov; 13
indkaldelsen; 12
indsættelse i tidligere rettigheder; 18
inkvisitoriske proces; 9
Instruction définitive; 48
instruction préparatoire; 11
interrogatoire de l'accusé; 38
intervention; 18
irresponsabilité; 29
irrévocabilité de l'option; 19

J

Juge d'Instruction; 11
jugement d'acquiescement; 49
jugement de condamnation; 50
juridiction de jugement; 12
juridictions d'exception; 6
juridictions d'instruction; 11
juridictions de droit commun; 6
jurisprudence; 51
Justitssekretær; 33

K

kendelse; 33
kendelser; 27
kompetencekonflikt; 34
kontradiktoriske; 9
kontraanke; 52
kriminalpolitiet; 23
kære; 54

L

l'enquête en cas d'infraction flagrante; 24
l'enquête préliminaire; 24; 44
l'exercice de l'action publique; 11
L'opposition; 52
l'option de la partie lésée; 18
l'unité ou l'indivisibilité du Ministère Public; 29
la minorité de faveur; 49
la personnalité des peines; 11
la phase policière; 26
La police administrative; 23
La police judiciaire; 23
la règle du double degré de juridiction; 8
la victime; 11
la voie civile; 18
la voie criminelle; 18
le criminel tient le civil en état; 20
le garde des Sceaux; 28
le Ministère Public; 11
le principe de légalité; 8
le Procureur Général; 28
le Procureur Général près la Cour de Cassation; 28
lecture des questions; 48
légalitetsprincip; 8
les droits de la défense; 15
lois de fond; 40
lois de forme; 40
lovæssige regulering af de såkaldte tvangsindgreb; 16
lukkede døre; 8
lægdommere; 42

M

magistrature assise eller du Siègle; 29

mandat d'amener; 33
mandat d'arrêt; 33
Mandat de comparution; 33
mandat de dépôt; 33
mandats; 33
materiel retskraft; 55
mindre forbrydelser; 12
mise en mouvement de l'action public; 30
mise en mouvement de l'action publique; 11
Mundtlighedsprincippet; 8
møde-ordre; 33

N

Negativ retskraft; 55
non bis in idem; 55
nullité; 16
nævningedomstol; 38

O

Offentlighedsprincippet; 8
omgørelsesretsmiddel; 52
ophør af den strafbare handling civile retsfølger; 20
Ophør af den strafbare handling retsfølger; 15
Opportunitetsprincippet; 8
oprejsningskrav; 34
ordenspolitiet; 23
ordinært retsmiddel; 52
ordonnance; 33
ordonnance d'incompétence; 46
ordonnance de clôture eller de règlement; 33
ordonnance de non-lieu; 33
ordonnance de refus d'informer; 46
ordonnance de renvoi; 33
Ordonnance de transmission au Procureur Général; 47
ouverture de l'information; 46

P

Parquet de la Cour de Cassation; 28
Parquet des Tribunaux judiciaires; 28
Parquet Général des Cours d'Appel; 28
partsprincippet; 8
partsstatus; 15
perquisition; 25
phase d'éloquence; 48
plaidoirie; 16
plaindre; 44
Plainte avec constitution de partie civile; 45
plénitude de juridiction; 39
Politifaser; 26
politimæssig efterforskning; 44
politisager; 14
Positiv retskraft; 55
pourvoi en cassation; 40
pourvoi en révision; 53

pouvoir en révision; 40
pouvoirs d'instruction; 33; 47
pouvoirs de juridiction; 33
préscription; 13
principe de l'opportunité; 8; 45
principe de la responsabilité pénale individuelle et de la personnalité des peines; 13
privat påtaleret; 14
procédure à huis clos; 47
procédure de flagrant délit; 12
procédure de saisine directe; 12
procédure de saisine immédiate; 12
procédure de saisine préalable du Président du Tribunal; 12
procédure inquisitoire; 46
procès-verbaux; 24
purge de la contumace; 52
pågribelsesværneting; 42
påtaleopgivelse; 14; 45; 50
Påtaleretten; 11

R

ransagning; 25
rapports; 24
reformatio; 9
règle de l'intime conviction; 48
règlement de juges; 34
réhabilitation judiciaire; 34
rekursmuligheder; 51
relativ påtalepligt; 8
renvoi; 53
réquisitoire à fin d'informer; 11; 30
Réquisitoire et plaidoiries; 48
réquisitoire oral; 31
res judicata-virkning; 55
restitution; 18
retlig kontrol; 46
retskraft; 6; 55
retsmidler; 6
retspraksis; 51
Rigsadvokaten; 31
rôle auxiliaire; 26

S

saglige kompetencer; 37
saisies; 25
serment; 48
sigtede; 15
Statsadvokaterne; 31
statuer sur le fond et prononcer le jugement; 36
Straffedommens betydning i civile sager; 55
straffedommes retskraft overfor civile sager; 20
straffeforældelsesfristerne; 14
straffeproses; 10
strafferetlige domstole; 17
Strafferetspleje; 6

stævningsmand; 12
subsidiær offentlig erstatning til ofre for forbrydelser,
22
subsidiær privat påtaleret; 20
subsidiære private påtaleret; 14
suffisance des charges; 13
særligt grove forbrydelser; 39

T

tilbagekaldelsesretmidler; 52
tilslutte sig processen; 18
tilståelsessager; 14
tiltalefrafald; 14
Tiltalefrafald; 50
tirage au sort; 39
to-instansprincipet; 8
transport sur les lieux; 25
tribunaux; 12
tvangsindgreb; 46

U

udenretlige efterforskning; 44
ugyldighed; 16
Umiddelbar påtalerejsning for retten; 12
underretterne; 12
Undersøgelsesbeføjelser; 33
undersøgelsesdommeren; 11
Undersøgelsesdomtolene; 11

V

varetægtsfængsles; 47
visites domiciliaires; 25
voie de recours extraordinaire; 53
voie de recours ordinaire; 52
voie de réformation; 52
voies de retractation; 52
værneming; 37